

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2009 vp

Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta 2009

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä helmikuuta 2009 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta (VNS 1/2009 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti valtiovarainvaliokunta (VaVL 9/2009 vp), puolustusvaliokunta (PuVL 4/2009 vp) ja hallintovaliokunta (HaVL 6/2009 vp) ovat antaneet asiasta lausuntonsa, jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- pääministeri Matti Vanhanen
- ulkoasiainministeri Alexander Stubb
- sisäasiainministeri Anne Holmlund
- puolustusministeri Jyri Häkämies
- valtiovarainministeri Jyrki Katainen
- ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen
- maahanmuutto- ja eurooppaministeri Astrid Thors
- europarlamentaarikko Lasse Lehtinen, Euroopan parlamentti
- valtiosihteeri Risto Volanen, ulkoasioiden alivaltiosihteeri Esko Hamilo, EU-asioiden valtiosihteeri Kare Halonen ja turvallisuusjohtaja Timo Härkönen, valtioneuvoston kanslia

- valtiosihteeri Pertti Torstila, alivaltiosihteeri Markus Lyra, alivaltiosihteeri Antti Sierla, osastopäällikkö Elina Kalkku, osastopäällikkö Ritva Koukku-Ronde, osastopäällikkö Teemu Tanner, osastopäällikkö Pilvi-Sisko Vierros, apulaisosastopäällikkö Anu Laamanen, yksikön päällikkö Outi Holopainen, yksikön päällikkö Timo Kantola, yksikön päällikkö Kai Sauer, suurlähettiläs Matti Anttonen ja suurlähettiläs Aapo Pöhlö, ulkoasiainministeriö
- suurlähettiläs Anne Sipiläinen, EUE - Suomen pysyvä edustusto Euroopan unionissa
- ministerineuvos Janne Kuusela, Suomen erityisedustusto Natossa
- kansliapäällikkö Ritva Viljanen, maahanmuuttojohtaja Mervi Virtanen ja valmiuskoordinaattori Olli Lampinen, sisäasiainministeriö
- kansliapäällikkö Kari Rimpi, ylijohtaja Pauli Järvenpää, talousjohtaja Timo Norbäck, prikaatikenraali, yksikön johtaja Markku Nikkilä, yksikön johtaja Helena Partanen, kaupallinen neuvos Arto Koski ja eversti Petri Hulkko, puolustusministeriö
- pääsihteeri, eversti Aapo Cederberg, Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea, puolustusministeriö
- valtiosihteeri Raimo Sailas ja budjettineuvos Markus Sovala, valtiovarainministeriö
- puolustusvoimain komentaja, amiraali Juhani Kaskeala

- lantråd/maaneuvos Viveka Eriksson, Ålands landskapsregering / Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- johtaja Raimo Väyrynen ja tutkija, valtiotieteen tohtori Hanna Ojanen, Ulkopoliittinen instituutti
- kansliapäällikkö Jarmo Viinanen, tasavallan presidentin kanslia
- päällikkö, poliisineuvos Ilkka Salmi, suojelupoliisi
- kenraaliluutnantti, Pääesikunnan päällikkö Ari Puheloinen, kenraaliluutnantti, operaatiopäällikkö Markku Koli, kenraaliluutnantti, puolustusvoimain henkilöstöpäällikkö Hannu Herranen ja lippueamiraali, tiedustelupäällikkö Georgij Alafuzoff, Pääesikunta
- kenraalimajuri, Suomen sotilasedustaja EU:ssa ja Natossa Juha Kilpiä
- kenraalimajuri Pertti Salminen, Maanpuolustuskorkeakoulu
- eversti, johtaja Erik Erroll, Strategian laitos
- prikaatikenraali Esa Pulkkinen, European Union Military Staff
- toimitusjohtaja Ilkka Kananen, Huoltovarmuuskeskus
- johtaja Ari Kerkkänen, Kriisinhallintakeskus
- Siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen päällikkö Pekka Sutela, Suomen Pankki
- pääsihteeri Kristiina Kumpula, Suomen Punainen Risti
- toiminnanjohtaja Kalle Liesinen, Crisis Management Initiative - CMI
- puheenjohtaja Kalevi Suomela, Rauhanliitto
- pääsihteeri Eekku Aromaa, Suomen Sadankomitea ry
- varapuheenjohtaja Johanna Kentala-Lehtonen, YK-liitto
- varapuheenjohtaja Terhi Nieminen-Mäkyinen, Kansalaisten konfliktinehkäisyverkosto KATU
- rauhantyön asiantuntija Jussi Ojala, Kirkon Ulkomaanapu
- Etyjin erityislähettiläs Heikki Talvitie
- professori Tuomas Forsberg
- ministeri Jaakko Iloniemi
- diplomiekonomi Elisabeth Rehn
- varatuomari Holger Rotkirch
- erikoistutkija Helena Rytövuori-Apunen
- valtiotieteen tohtori Pekka Visuri.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtioneuvoston vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko perustuu laajaan turvallisuuskäsitykseen. Selonteon on tarkoitus kattaa sellaiset turvallisuuskysymykset, jotka kehittyessään saattavat muodostua uhkiksi ja aiheuttaa merkittävää vaaraa tai haittaa Suomelle, sen väestölle tai suomalaisen yhteiskunnan elintärkeille toiminnolle. Kysymys on turvallisuusuhkista, jotka johtuvat ihmisen aktiivisesta toiminnasta, tahattomista tapahtumista tai luonnon ääri-ilmiöistä. Selonteon mukaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen uhkamallisto on rakennettu laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta, ja kuvatut uhkamallit muodostavat Suomen varautumisen suunnittelun perustan.

Selonteossa käsitellään myös muita maailmanlaajuisia kysymyksiä, joita ei lähtökohtaisesti pidetä Suomelle suoranaisine turvallisuus-

suhkina, kuten ilmastonmuutos, energian ja vesivarojen niukkuus ja väestöliikkeet, mutta jotka saattavat kehittyä laajamittaista tuhoa aiheuttaviksi tai yhteiskuntien vakautta horjuttaviksi ja väkivaltaisiksi konflikteiksi vaikuttaen samalla turvallisuustilanteeseemme.

Selonteko jakautuu johdanto-osan lisäksi neljään pääkokonaisuuteen: kansainväliseen turvallisuuskehitykseen, turvallisuusympäristön kehityksen vaikutuksiin Suomeen, Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen toimintalinjaan sekä Suomen turvallisuuden kehittämiseen. Selonteossa todetaan sen luovan perustaa valtioneuvoston turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita käsitteleville muille selonteoille, strategioille ja ohjelmille, joista mainitaan esimerkeinä muun muassa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia, sisäisen tur-

vallisuuden ohjelma ja valtioneuvoston EU-selonteko.

Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmät tehtävät ovat selonteossa ilmaistun toimintalinjan mukaan Suomen itsenäi-

syyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen, väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpitäminen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleisarvio selonteosta

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selontekomenettelyn tärkeänä tavoitteena on ollut Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan laaja-pohjaisen parlamentaarisen tuen varmistaminen. Käytännössä selonteolla on annettu merkittävää poliittista ohjausta Suomen puolustuksen kehittämiseksi. Laajan turvallisuuskäsityksen omaksumisen myötä turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen ohjausvaikutus on alkanut kohdistua myös ulkoasiain- ja sisäasiainministeriön hallinnonaloille, joskin selvästi kevyemmin kuin puolustusministeriön hallinnonalalle.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen sisällöllisesti merkittävänä ja vähitellen vahvistuneena muutoksena on todettava laajan turvallisuuskäsitteen omaksuminen tarkastelun lähtökohdaksi. Laajan turvallisuuskäsityksen omaksumisen johdosta turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen tarkastelukulma on laajentunut niin sanottujen uusien turvallisuuskysymysten tultua tarkastelun piiriin mukaan.

Eduskunta hyväksyi vuoden 2004 selonteon käsittelyn yhteydessä viisi valtioneuvostolta toimenpiteitä edellyttävää lausumaa. Ensimmäinen lausuma edellytti, että eduskuntaryhmät ja asianomaiset valiokunnat kytketään mukaan seuraavan selonteon laadintaan erityisesti turvallisuusympäristön arvioinnin osalta. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että valtioneuvosto asetti 20.9.2007 parlamentaarisen seurantaryhmän, jonka puheenjohtajana toimi kansanedustaja Juha Korkeaoja. Seurantaryhmän raportti valmistui 27.6.2008. Ulkoasiainvaliokunta pitää

valtioneuvoston toimenpiteitä lausuman johdosta riittävinä.

Toinen lausuma edellytti, että valtioneuvoston on ryhdyttävä toimenpiteisiin pohjoisen Euroopan alueellisen yhteistyön kehittämiseksi tavoitteena nykyisen toiminnan tehostaminen, päällekkäisyyksien poistaminen ja Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden ohjelman kehittäminen osana EU:n naapuruuspolitiikkaa. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2006 hyväksytty EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteinen pohjoisen ulottuvuuden politiikka astui voimaan vuoden 2007 aikana. Yhteisen politiikan myötä osapuolten sitoutuminen pohjoiseen ulottuvuuteen on vahvistunut. Ulkoasiainvaliokunta totesi mietinnössään (UaVM 9/2008 vp) hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2007, että kertomuksessa on syytä tehdä jatkossakin selkoa lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Kolmas lausuma edellytti, että puolustusvoimat toimii vuoden 2004 selonteossa määriteltyjen henkilöstön vähentämisen ja uudelleenkohdentamistavoitteiden toteuttamisessa hyvän työnantajan tavoin ja että selonteossa yksilöimättömät puolustusvoimien rationalisointitoimenpiteet tuodaan eduskunnan asianomaisten valiokuntien arvioitavaksi, kun niistä on konkreettisia esityksiä. Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen perusteella puolustusvoimat on toiminut lausuman edellyttämällä tavalla. Valiokunta edellyttää, että puolustusvoimat menetelee jatkossakin mahdollisten vähentämisen ja uudelleenkohdentamistavoitteiden toteuttamisessa hyvän työnantajan tavoin.

Neljäs lausuma edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy siviilikriisinhallintaa koskevan lainsäädännön ohella toimenpiteisiin siviilikriisinhal-

lintaa koskevien kansallisten voimavarojen ja asiantuntemuksen sekä EU:n siviilikriisinhallintapolitiikan vahvistamiseksi ja että valtioneuvosto laatii asiasta selvityksen viimeistään vuoden 2006 aikana. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että valtioneuvosto on toiminut lausuman edellyttämällä tavalla, mutta huomauttaa, että siviilikriisinhallinnan kansallisten valmiuksien kehittämiseen on jatkossakin suunnattava lisää voimavaroja.

Viides lausuma edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin erityisen suomalaisen puolustusteollisuuden tulevaisuutta turvaavan strategian linjaamiseksi ja että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan selontekoon tästä erillisen osion. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy puolustusvaliokunnan lausuntoon (PuVL 4/2009 vp) ja toteaa, että valtioneuvosto ei ole toiminut lausuman edellyttämällä tavalla. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä selonteon vakavana puutteena, sillä puolustusmateriaalikysymykset ovat sekä materiaalin kallistumisen että lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön johdosta yhä keskeisempi osa puolustuskyvyn ylläpitämistä.

Käsiteltävänä oleva selonteko annettiin eduskunnalle 11.2.2009. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen ohjaustehtävän toteutuminen edellyttää oikea-aikaista laatimis- ja käsittelyprosessia. Ulkoasiainvaliokunta huomauttaa, että valtiontalouden kehyksistä vuosille 2010—2013 sovittiin valtioneuvostossa, ennen kuin eduskunta oli ehtinyt ottaa käsiteltävänä olevan selonteon resurssilinjauksiin kantaa.

Rakenteellisesti käsiteltävänä oleva selonteko koostuu neljästä osasta. Selonteon alussa tarkastellaan kansainvälistä toimintaympäristöä ja toisessa osassa arvioidaan muutoksen vaikutuksia Suomeen. Kolmas osa sisältää turvallisuus- ja puolustuspoliittiset toimintalinjaukset, ja neljännessä osassa linjaukset sovelletaan käytäntöön Suomen turvallisuuden kehittämiseksi. Selonteon ongelmallisena piirteenä on valiokunnan mielestä turvallisuusympäristön kuvauksen ylikorostuminen suhteessa selonteon konkreettisiin toimintalinjauksiin ja tekstin rakenteellinen hajanaisuus.

Selonteon käsittelyn lähtökohtana on laaja turvallisuuskäsitys, joka selontekoon sisällytetyn määritelmän mukaan kattaa myös sellaiset turvallisuuskysymykset, jotka kehittyessään saattavat muodostua uhkiksi ja aiheuttaa merkittävää vaaraa tai haittaa Suomelle, väestölle tai suomalaisen yhteiskunnan elintärkeille toiminoille. Tällaiset laaja-alaiset turvallisuusuhkat ovat selonteon mukaan joko ihmisten aktiivista toimintaa, kuten esimerkiksi sotilaallisen voiman käyttö, terrorismi ja tietoverkkojen häirintä, tahattomia tapahtumia, kuten sähköverkon laajat toimintahäiriöt, tai luonnon ääri-ilmiöitä.

Selonteossa käsitellään myös sellaisia maailmanlaajuisia kysymyksiä, jotka eivät ole Suomelle suoraan turvallisuusuhkia, mutta jotka kehittyessään saattavat aiheuttaa laajamittaista tuhoa tai horjuttaa yhteiskuntien vakautta ja kehityä väkivaltaisiksi konflikteiksi ja siten vaikuttaa myös Suomen turvallisuuskehitykseen. Esimerkkeinä selonteossa mainitaan ilmastonmuutos, energian tai vesivarojen niukkuus ja väestöliikkeet. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että selonteko kartoittaa perusteellisesti laajan turvallisuuden kenttää ja korostaa aiheellisesti niin saottujen uusien turvallisuusuhkien merkitystä.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että selonteon arvio Suomen puolustuskyvyn ylläpitämiseen ja kehittämiseen liittyvistä haasteista on yleisluonteinen. Selonteossa viitataan puolustuksen kehittämisen erityisiin haasteisiin 2010-luvulla, joita ovat muuan muassa maavoimien kaluston nopea vanheneminen sekä sodan ajan joukkojen pitkällä aikavälillä tapahtuva vähentäminen. Valiokunta toteaa, että näitä puolustuksen kehittämiseen liittyviä rakenteellisia haasteita olisi pitänyt arvioida selonteossa perusteellisemmin. Valiokunnan näkemyksen mukaan perusteellisempi käsittely olisi ollut tarpeen, koska näihin rakenteellisiin kysymyksiin on otettava kantaa viimeistään seuraavassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa.

Ahvenanmaan asema

Selonteossa ei käsitellä Ahvenanmaan asemaa erillisenä kysymyksenä. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Ahvenanmaan asema demilitarisoi-

tuna ja neutralisoituna alueena on vahvistettu vuonna 1921 tehdyllä Ahvenanmaan linnoittamattomuutta ja neutralisointia koskevalla sopimuksella (ns. Ahvenanmaan sopimus, SopS 1/1922) sekä silloisen Neuvostoliiton kanssa vuonna 1940 Ahvenanmaan saarista demilitarisoinnin vahvistaneella sopimuksella (SopS 24/1940, SopS 9/1948). Molemmat sopimukset ovat kansainvälisesti voimassa kaikkia sopimuspuolia sitovina. Ahvenanmaan asemaa koskeva järjestely ylläpitää osaltaan vakautta ja turvallisuutta Itämeren alueella. Ahvenanmaan kansainvälisoikeudellinen, demilitarisoitu ja neutraloitu erityisasema tulee ottaa huomioon kehittäessä Suomen sotilaallista yhteistyötä EU:ssa ja kansainvälisissä järjestöissä. Se, miten Ahvenanmaan erityisasema huomioidaan jatkossakin erilaisissa luonteeltaan ei-sotilaallisissa kriisitilanteissa — kuten öljyonnettomuuksissa ja terroristihyökkäyksissä — ja miten rajavalvonta on järjestetty sotilaallisessa kriisitilanteessa, on olta-
tava asianmukaisesti selvitetty.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selontekomenettelyn kehittäminen

Selonteot ohjausvälineenä

Käsiteltävänä olevan selonteon johdannossa todetaan selonteon luovan perustaa valtioneuvoston turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita käsitteleville selonteille, strategioille ja ohjelmille. Näitä ovat selonteon mukaan muun muassa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia ja sisäisen turvallisuuden ohjelma, valtioneuvoston ihmisoikeus- ja EU-selonteot, kehityspoliittinen ohjelma, kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia, puolustusministeriön strateginen suunnitelma sekä YK-strategia. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että osa edellä mainituista asiakirjoista on valmistunut ennen selonteon valmistumista.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että selonteista on tullut keskeinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ohjauksen väline. Selontekomenettelyn avulla voidaan ohjata puolustusvoimien kehittämisessä välttämätöntä pitkäjänteistä suunnittelua. Valiokunta painottaa puolustusvaliokunnan

(PuVL 4/2009 vp) tavoin, että mittavien materiaalihankkeiden kokonaisvaikutukset tuntuvat kymmeniä vuosia, mikä korostaa hallituskausien yli vaadittavaa sitoutumista puolustuskyvyn ylläpitämiseen. Kerran vaalikaudessa selonteon muodossa tapahtuva laajempi käsittely on antanut Suomen rajallisten puolustusmenojen suuntaamiselle välttämättömän poliittisen selkänöjan ja mahdollisuuden kansallisen yhteisymmärryksen säilyttämiseen.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että selonteon ja valtioneuvoston muiden turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita käsittelevien selontekojen, strategioiden ja ohjelmien välistä suhdetta arvioidaan turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä kehittäessä. Valiokunnan mielestä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjauksia tarkemmin ohjaavien selontekojen, hallinnonalakohtaisten strategioiden ja ohjelmien muodostama kokonaisuus tulisi pitää riittävän yksinkertaisena tehokkaan ohjausvaikutuksen synnyttämiseksi.

Selontekomenettelyn ongelmalliset piirteet

Selontekojen ongelmallisena piirteenä on ollut turvallisuusympäristön yksityiskohtaisen kuvauksen ylikorostuminen ja rakenteellinen epä johdonmukaisuus. Odottamattomat muutokset heikentävät kuvauksen laajuutta ja yksityiskohtaisuutta painottavan tarkastelun uskottavuutta. Selonteko on joka kerta laadittu erilaisella organisaatiolla ja johtovastuu on vaihdellut ulkoministeriön, puolustusministeriön ja valtioneuvoston kanslian kesken. Eri valmistelutahot ovat tuoneet valmisteluprosessiin oman hallinnonalansa näkemykset, jolloin on ollut vaikea välttyä toistoilta ja päällekkäisyyksiltä.

Valiokunta katsoo, että jäntevemmän ja koordinoitumman selontekovalmistelun turvaamiseksi tarvitaan laajempaa sektoriministeriöiden rajat ylittävää valmistelua. Tälle toiminnalle on luotava myös riittävät resurssit.

Laajan turvallisuuskäsityksen omaksumisen myötä on alettu kiinnittää huomiota siihen, että

selonteon ohjausvaikutus kohdentuu epätasaisesti eri hallinnonaloihin. Ulkoasiainvaliokunta viittasi asiaan vuoden 2004 selonteosta antamassaan lausunnossa (UaVL 4/2004 vp) todeten, että rakenteen vuoksi selonteon toimintalinjauksissa ei voida kattaa kaikkia hallinnonaloja syvällisesti ja tasapuolisesti ja että selonteossa korostuu tahtomattakin puolustushallinnon yksityiskohtainen kehittäminen. Valiokunnan mielestä selontekojen tulisi laajan turvallisuuskäsityksen omaksumisen johdosta ohjata nykyistä tasapainoisemmin kaikkien turvallisuuden alalla toimivien hallinnonalojen kehittämistä.

Valiokunta toteaa, että Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen toimintalinjan toimeenpano johdetaan selonteossa ympäristössä tapahtuneen kehityksen vaikutusten arvion pohjalta. Valiokunta korostaa, että valtioneuvoston selontekona eduskunnalle turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen tulisi painottaa nykyistä enemmän valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisia tavoitteita ja toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota eduskunnan kantojen huomioonottamiseen selonteon toimeenpanossa. Valiokunnan mielestä selontekomenettelyssä on kyse valtioneuvoston ja eduskunnan vuoropuhelusta. Lisäksi turvallisuus- ja puolustuspoliittisilla selonteoilla on vahva yhteys puolustushallinnon pitkän aikavälin suunnitteluun. Valiokunta edellyttää, että eduskunnan kannanotot otetaan aikaisempaa täsmällisemmin huomioon selonteon toimeenpanossa ja seuraavan selonteon valmisteluissa.

Valiokunta korostaa, että kerran vaalikaudessa tapahtuvan perusteellisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjausten käsittelyn ohella turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kysymyksiä on kyettävä käsittelemään eduskunnassa aina, kun kansainvälisen tilanteen kehitys sitä edellyttää. Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston ja eduskunnan käytettävissä on laaja keinovalikoima poliittisen keskustelun käymiseksi. Ulkoasiainvaliokunta pitää puolustusvaliokunnan (PuVL 4/2009 vp) tavoin tärkeänä, että säännöllisesti ja oikea-aikaisesti tapahtuvaa ajankohtaiskeskustelua turvallisuus- ja puolustuspoli-

tiikasta eduskunnassa kehitetään olemassa olevan välineistön pohjalta.

Selontekomenettelyn kehittäminen

Ulkoasiainvaliokunta pitää turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa linjaavan selontekomenettelyn jatkamista laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta tarpeellisena ja perusteltuna. Valiokunta katsoo, että menettelyä tulee kuitenkin kehittää sen nykyisten sisällöllisten ja rakenteellisten puutteiden korjaamiseksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon — tai sitä vastaavan strategia-asiakirjan — tehtävänä on syventää ja konkretisoida hallitusohjelman turvallisuus- ja puolustuspoliittisia linjauksia. Selonteon tulisi valiokunnan mielestä sisältää Suomen toimintalinjan toimeenpanon kannalta tarpeellinen poliittinen ohjaus. Valiokunta huomauttaa, että erityisesti niin sanottujen uusien uhkien osalta selonteko ei nykyisellään ole tasapainoinen turvallisuusympäristön kuvauksen ja siitä johdettujen toimintalinjojen osalta.

Valiokunta toteaa, että turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen keskeisenä tehtävänä on myös turvallisuuden alalla toimivien hallinnonalojen kehittämisen ohjaaminen. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon poliittisen ohjausvaikutuksen tulisi kohdentua nykyistä tasapainoisemmin myös ulkoasiain- ja sisäasiainministeriön hallinnonaloille. Laajan turvallisuuskäsitteen mukaisten uhkien samoin kuin epäsuorien turvallisuusuhkien osalta selonteon ohjausvaikutus jää valiokunnan arvion mukaan epäselväksi tai yleiseksi. Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon on valiokunnan näkemyksen mukaan annettava samantasoista ohjausta kaikille niille hallinnonaloille, jotka vastaavat laajan turvallisuuskäsitteen mukaisten uhkien ennalta estämisestä, varautumisesta ja niihin vastaamisesta. Valiokunta kaipaa selvennystä erityisesti selonteon ohjaavasta roolista yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiaan ja sisäisen turvallisuuden ohjelmaan.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa kantanaan, että turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selonteko-

jen laatimiselle ja eduskuntakäsittelylle tulisi asettaa nykyistä selkeämpi ja tiiviimpi aikataulu. Valiokunnan mielestä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko tulisi antaa eduskunnalle siten, että eduskuntakäsittely saataisiin päätökseen viimeistään vaalikauden toisilla valtiopäivillä. Valiokunnan mielestä nykyistä tiiviimpi menettely tehostaisi selonteon ohjausvaikutuksen toteutumista. Valiokunta toteaa, että aikataulun tiivistäminen edellyttäisi selonteon valmistelujen aloittamista jo päättyvän hallituskauden lopulla myös parlamentaarisen valmistelun osalta.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä parlamentaarinen valmistelu muodostaa tärkeän osan selonteon valmistelua. Turvallisuuspoliittinen seurantaryhmä on asetettu kahdesti, vuoden 2004 ja vuoden 2009 selontekojen valmistelun yhteydessä. Seurantaryhmät ovat kummallakin kerralla tuottaneet oman arvionsa Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta toimintaympäristöstä sekä puolustusvoimien kehittämistarpeista. Valiokunnan mielestä selonteon aikataulun tiivistäminen tulee ottaa huomioon parlamentaarisessa valmistelussa. Valiokunta pitää tärkeänä pyrkimystä laajaan yhteisymmärrykseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suurista linjoista.

Vaikka laaja turvallisuuskäsitys on vakiintunut selontekojen lähtökohdaksi, sitä ei toistaiseksi ole niissä selkeästi määritelty. Valiokunnan mielestä laajan turvallisuuskäsityksen vahvuutena on se, että sen avulla voidaan käsitellä turvallisuuden eri ulottuvuuksia, joita ovat valtiollinen, yhteisöllinen ja inhimillinen turvallisuus. Laaja turvallisuuskäsitys tarjoaa siis kehyksen, jonka avulla turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toiminta voidaan kohdentaa oikein, ja siksi se tulisi määritellä seuraavassa selonteossa.

Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus kuuluvat väistämättä yhteen, ja siksi niitä koskevat peruslinjaukset on valiokunnan näkemyksen mukaan muodostettava saman kokonaisarvion pohjalta. Valiokunta muistuttaa kuitenkin, että kaikkiin turvallisuusuhkiin ei voida eikä pidäkään vastata turvallisuus- tai puolustuspolitiikan keinoin. Myös tämä rajanveto on syytä pohtia huo-

lella sekä selventää, miten se huomioidaan valtioneuvoston ohjaavissa välineissä.

Edellä kerrottu on otettava huomioon tällä hallituskaudella tehtävässä kokonaisvaltaisessa selvityksessä yhteiskunnan varautumisesta. Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että selvitykseen sisällytetään johdonmukainen suositus yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden strategiahierarkiasta sekä arvio turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selontekomenettelyn kehittämistä tässä mietinnössä esitettyjen näkemysten mukaisesti.

Selonteon mukaan kokonaisvaltaisessa selvityksessä arvioidaan myös tarve kansallisen turvallisuusneuvoston perustamisesta. Valiokunnan käsityksen mukaan arvioinnissa on ensisijaisesti punnittava jo nyt olemassa olevien rakenteiden toiminnan tehostamista ja kehittämistä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa ei ole tuotu esille sellaisia seikkoja, joiden perusteella olisi käynyt ilmi yksiselitteinen tarve kansalliselle turvallisuusneuvostolle.

Turvallisuuspolitiikan laaja kehys

Turvallisuus keskinäisriippuvaisessa maailmassa

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa toteutetaan kansainvälisessä ympäristössä, jolle on ominaista jatkuva muutos. Suomen välittömässä ympäristössä tapahtuvat muutokset on nähtävä kansainvälisen toimintaympäristön laajemman muutoksen muodostamaa taustaa vasten. Globaali toimintaympäristö on entistä monimutkaisempi ja kehityksensä osalta vaikeammin ennustettavissa oleva turvallisuuteen kohdistuvien uhkien ja riskien sekä maailmanlaajuisten kehityskulkujen kytkeytyessä toisiinsa monin eri tavoin. Globaalin toimintaympäristön muutos asettaa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle haasteita, jotka edellyttävät voimavaroihin suhteutettuja toimenpiteitä Suomen globaalin toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

si. Suomen kansainvälinen asema on valiokunnan mielestä vakaa, ja Suomella on hyvät edellytykset sopeutua ja hyötyä kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuvista muutoksista. Maailman kehittyneimpien ja vauraimpien valtioiden joukkoon lukeutuvana Suomeen kohdistuu myös kansainvälisiä velvollisuuksia, odotuksia ja vastuita.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon arvioon, jonka mukaan voimankäyttöä esiintyy kansainvälisessä järjestelmässä. Valtiot käyttävät edelleen sotilaallista voimaa kansallisten etujensa ajamiseen vastoin kansainvälisen oikeuden periaatteita ja ilman YK:n valtuutusta. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että voimankäytön rajaaminen selkeiden kansainvälisen oikeusjärjestyksen kriteerien puitteisiin on Suomen turvallisuuspolitiikan keskeisiä lähtökohtia. Suomen näkökulmasta voimankäyttö voi olla hyväksyttyä vain itsepuolustukseen tai humanitaarisiin lähtökohtiin ja kansainvälisen oikeuden periaatteisiin perustuen.

Ei-valtiollisten toimijoiden, kuten terroristitai fundamentalistiryhmien mahdollisuudet jopa massiivista tuhoa aiheuttavaan voimankäyttöön ovat lisääntyneet joukkotuhoaseiden proliferaation ja joukkotuhoaseita koskevan teknisen tietämyksen leviämisen myötä. Vaikka ei-valtiollisten toimijoiden voimankäytön uhan ei arvioida suoranaisesti kohdistuvan Suomeen, on selvää, että tällaisen voimankäytön vaikutukset ulottuisivat myös Suomeen esimerkiksi kansainvälisen talouden häiriöiden kautta. Kriisinhallinnassa on varauduttava mahdollisuuteen, että suomalaiset joukot tai siviiliasiantuntijat joutuvat konfliktin osapuolten voimankäytön kohteeksi.

Sotilaallinen voimankäyttö tai sillä uhkaaminen ei ole todennäköistä Suomen välitörmässä ympäristössä selonteon tarkastelujaksolla. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon arvioon ja pitää pelkästään Suomeen kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön mahdollisuutta hyvin epätodennäköisenä. Valiokunta katsoo, että Suomen sotilaallinen puolustuskyky on mitoitettava realistisesti ja pitkäjänteisesti siten, että se turvaa riittävän suorituskyvyn myös tulevaisuudessa. Valiokunta toteaa, että sotilaallisen puo-

lustuskyvyn ylläpitämisestä ei tällä perusteella voida tinkiä, sillä Suomen resursseilla puolustuskykyä on kehitettävä pitkäjänteisesti riittävän suorituskyvyn takaamiseksi myös tulevaisuudessa. Suomen on otettava huomioon myös globaaliturvallisuuteen kohdistuvat monimuotoiset uhat ja osoitettava niihin varautumiseen riittävät voimavarat, koska näiden uhkien vaikutukset ulottuvat myös Suomeen.

Globalisaatio on kansainvälisen järjestelmän muutosta voimakkaasti edistävä ilmiö. Turvallisuuspoliittisen seurantaryhmän raportissa (8/2008) globalisaatio määriteltiin tarkoittamaan laajaa yhteiskunnallista muutosta, joka ilmenee keskinäisriippuvuuden kasvuna ja kansainvälisen työnjaon syventymisenä. Globalisaatiolla on vahva taloudellinen ulottuvuus, jossa riskinä on, että häiriöt globaalitaloudessa leviävät maailmanlaajuisesta verkottumisesta johtuen nopeasti eri puolille maailmaa, kuten nykyisen kansainvälisen talouslaman esimerkki osoittaa. Globalisaatiolla on teknologinen ulottuvuus kommunikaatio- ja tietojärjestelmien merkityksen korostumisen ansiosta. Nämä järjestelmät ovat voimakkaasti integroituneita, ja häiriöt niiden toiminnassa, aiheutuvatpa ne teknisistä syistä tai tahallisista hyökkäyksistä, voivat aiheuttaa vakavia maailmanlaajuisia seurauksia. Globalisaatiolla on myös vahva demografinen ulottuvuus maailman väkiluvun jatkaessa kasvuaan ainakin vuoteen 2050 saakka. Demografisen kokonaiskuvan kannalta tärkeitä piirteitä ovat lisäksi kehittyvien maiden urbanisoituminen ja niiden väestön nopea ikääntyminen.

Turvallisuuspolitiikan laajan kehityksen hahmottamiseksi on kiinnitettävä huomiota myös sellaisiin maailmanlaajuisiin muutostekijöihin, joilla voi olla suoria tai epäsuoria kansainväliseen turvallisuuteen ulottuvia vaikutuksia. Nämä muutostekijät eivät sinänsä muodosta Suomelle suoraa tai välitöntä turvallisuusuhkaa, mutta maailmanlaajuisesti niiden vaikutus voi synnyttää turvattomuutta, epävakautta ja konflikteja. Näiden muutostekijöiden synnyttämät ongelmat edellyttävät ensisijaisesti muita kuin

turvallisuuspolitiikkaan liittyviä ratkaisuja, mutta niillä on myös merkittäviä heijastumia turvallisuuspolitiikan alueelle. Valiokunta painottaa, että nämä muutostekijät kytkeytyvät toisiinsa ja että niihin on etsittävä ratkaisuja mahdollisimman laajapohjaisen kansainvälisen yhteistyön kautta.

Ilmastomuutos on maailmanlaajuinen muutostekijä, jonka vaikutusten hallinta muodostaa keskeisen turvallisuushaasteen, jolla on maailmanlaajuisia vaikutuksia. Valiokunnan mielestä Euroopan unionin tulee jatkaa vahvaa johtajuutta ilmastomuutoksen hallintaan tähtäävässä kansainvälisessä yhteistyössä. Ympäristön tilan heikkeneminen monen tekijän yhteisvaikutuksesta voi johtaa laajoihin väestöliikkeisiin, inhimillisen turvallisuuden heikentymiseen ja äärimmillään valtioiden sisäisiin tai keskinäisiin aseellisiin konflikteihin.

Energian riittävyys on muutostekijä, jolla on yhä selvemmin turvallisuuspolitiikkaan ulottuvia vaikutuksia. Valiokunta pitää energiapolitiikan käsittelyä selonteossa pintapuolisena ja energiaturvallisuuden kasvavan merkityksen huomioon ottaen riittämättömänä.

Kehityksen ja turvallisuuden välillä on tiivis kytkös. Köyhyys, epätasainen kehitys, epätasaro ja huono hallinto ovat vahvasti toisiinsa kytkeytyneitä kielteisiä muutostekijöitä, jotka aiheuttavat turvattomuutta ja epävakautta yksittäisissä valtioissa ja alueellisesti. Maailman ruokakriisi ja sen jälkeinen talouskriisi ovat iskenneet kovimmin yhden ja kahden dollarin köyhyysrajalla eläviin ihmisiin, mutta myös paremmin toimeen tuleviin kehittyvien maiden asukkaisiin. Ulkoasiainvaliokunta on tarkastellut ruokaturvaan liittyviä kysymyksiä perusteellisesti kansainvälistä ruokakriisiä koskeneessa mietinnössään (UaVM 8/2008 vp).

Johtopäätöksensä ulkoasiainvaliokunta toteaa, että globalisaatioon liittyvillä haasteilla ja maailmanlaajuisilla muutostekijöillä on useita yhtymäkohtia ja keskinäisiä sidoksia. Näiden yhteisvaikutuksesta johtuen turvallisuuden laaja kehys muuttuu entistä moniulotteisemmaksi.

Turvallisuuteen vaikuttavat muutostekijät ovat luonteeltaan ylikansallisia ja toimijoista ei-valtiollisten merkitys esimerkiksi terrorismin osalta on koko ajan kasvamassa. Turvallisuuteen vaikuttavien muutostekijöiden välillä vallitsee vahva keskinäisriippuvuus, ja niillä on usein toisiaan vahvistava ja vaikeasti ennakoitavissa oleva vaikutus. Tämänkaltaisiin muutoksiin olisi kyettävä reagoimaan nopeasti.

Keskeisten valtiotoimijoiden kehitys

Yhdysvallat on poliittisesti, taloudellisesti ja sotilaallisesti suurvalta, jonka toiminnalla on olennainen vaikutus kansainväliseen kehitykseen. Yhdysvaltojen bruttokansantuote vuonna 2008 oli noin 14,3 biljoonaa dollaria (noin 20 prosenttia maailman kokonaisbruttokansantulosta) eli noin 47 000 dollaria asukasta kohden. Yhdysvallat käytti vuonna 2008 sotilasmenoihin 4 prosenttia bruttokansantuotteestaan, mikä on noin puolet maailman sotilasmenoista. Yhdysvalloilla on kattava liittolaisverkosto, joka perustuu oikeudellisesti kahden- ja monenvälisiin turvallisuussopimuksiin. Maailmanlaajusten intressien ja liittolaisuusuhdeiden johdosta Yhdysvallat toimii ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella aktiivisesti kaikkialla maailmassa. Yhdysvaltain globaali sotilaallinen läsnäolo rakentuu ulkomaille sopimusperusteisesti sijoitettujen joukkojen sekä asevoimien nopean toimintakyvyn varaan.

Yhdysvallat korostaa valtioiden suvereniteetin merkitystä kansainvälisen politiikan keskeisenä järjestävänä periaatteena ja on sen pohjalta valmis käyttämään poliittista, taloudellista ja sotilaallista voimaansa omien etujensa ajamiseksi myös ilman YK:n valtuutusta. Yhdysvallat on jättäytynyt ja voi tulevaisuudessa jättäytyä sellaisten kansainvälisten sopimusjärjestelyjen ulkopuolelle, joiden se katsoo olevan suvereniteettinsa ja kansallisten etujensa kanssa ristiriidassa.

Yhdysvaltain nykyiseltä hallinnolta odotetaan monenkeskisen suuntautumisen selvää vahvistamista. Se on palannut moniin tärkeisiin monenkeskeisiin neuvottelupöytiin, kuten ilmasto-neuvotteluihin.

Yhdysvaltojen ja Euroopan välinen suhde on ollut toisen maailmansodan jälkeisellä kaudella tiivis. Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alueella läheinen suhde on konkretisoitunut Naton kautta.

Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ohella Yhdysvaltoja ja Eurooppaa yhdistää monisäikeinen taloudellisista, poliittisista, kulttuurillisista ja historiallisista tekijöistä muodostuva keskinäisriippuvuuden verkko. Yhdysvaltain ja EU:n yhteenlaskettu painoarvo esimerkiksi maailmankaupassa ja kehityspolitiikassa on niin huomattava, että koordinoimalla toimintaansa ne pystyvät parhaimmillaan olennaisella tavalla vaikuttamaan kehitykseen useilla eri politiikkalohkoilla. Valiokunta arvioi, että Yhdysvaltain ja Euroopan tiivis suhde vahvistaa monenvälisen yhteistyön mahdollisuuksia laajemminkin kuin pelkästään transatlanttisessa kehityksessä.

Tyynenmeren alue ja Aasia ovat Yhdysvalloille tärkeitä taloudellisesti ja poliittisesti. Yhdysvaltain ja Kiinan välille on muotoutumassa taloudelliseen keskinäisriippuvuuteen perustuva suhde. Yhdysvaltain ulkopoliittinen painopiste on viime aikoina suuntautunut entistä enemmän Tyynenmeren alueelle.

Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa on 2000-luvulla luonnehtinut pyrkimys suurvaltaseaman palauttamiseen. Venäjä pitää kansainvälistä politiikkaa edelleen valtioiden välisenä politiikkana. Monien muiden valtioiden tapaan Venäjä korostaa kansallista suvereniteettia, kansainvälisen oikeuden merkitystä, kansainvälisen järjestelmän moninapaisuutta, vastakkainasettelun välttämistä, kansalaistensa suojelemista ja huomion kiinnittämistä alueisiin ja maihin, joissa Venäjällä on erityisiä intressejä. Muiden suurvaltojen tapaan Venäjä on valmis käyttämään sotilaallista voimaa kriisitilanteissa tavoitteidensa edistämiseen. Valiokunta kuitenkin painottaa, että Venäjä pyrkii käyttämään mahdollisimman laajaa keinovalikoimaa tavoitteidensa edistämiseksi, ja kiinnittää huomiota siihen, että energiasta on tullut Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeinen väline.

Venäjän näkökulmasta moninapaisen kansainvälisen järjestelmän tärkeimmät toimijat ovat suurvaltoja. Venäjää voidaan pitää suurvaltana sen maantieteellisen koon, ydinaseiden, raaka-aineiden ja YK:n turvallisuusneuvoston pysyvän jäsenyyden perusteella. Venäjän ongelmana on talous, sillä sen osuus maailmantaloudesta on vain noin 3 prosentin luokkaa. Venäjän BKT oli vuonna 2008 noin 2,2 biljoonaa dollaria eli noin 15 800 dollaria asukasta kohden. Venäjän sotilasmenot vuonna 2008 olivat 3,9 prosenttia BKT:sta. Venäjän sotilaallisen voiman rapautumisen pysäyttäminen on valtionjohdon tärkeä tavoite. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asevoimien uudistamisen aikataulu hidastunee Venäjää koettelevan talouskriisin johdosta.

Venäjän talous perustuu raaka-ainetuotantoon, ja sen talouskehitys riippuu pitkälti energian maailmanmarkkinahintojen kehityksestä. Talouden monipuolistaminen ja vakauttaminen edellyttäisi integroitumista kansainväliseen sääntöpohjaiseen kauppajärjestelmään ja venäläisten yritysten kilpailukyvyen parantamista. Vaikka Venäjä on suuri markkina-alue, sen tarjoama liiketoimintaympäristö on edelleen vaikeasti ennakoitava hallinnon ja oikeusjärjestelmän puutteiden sekä laajalle levinneen korruption takia. Energiateollisuutta lukuun ottamatta venäläiset yritykset eivät ole erityisen kansainvälisesti suuntautuneita. Venäjä käyttää energiaa politiikan välineenä ja pyrkii suojaamaan energiasektoriaan ulkomaisten yritysten ja pääoman vaikutukselta.

Valiokunta toteaa, että selonteon tarkasteluajaksolla Venäjän ja Yhdysvaltojen asialistalla on useita asiakokonaisuuksia, joissa mahdollisesti tapahtuva lähentyminen voisi saada aikaan kansainvälisen turvallisuustilanteen kannalta myönteisiä vaikutuksia. Tällaisia asiakokonaisuuksia ovat esimerkiksi Afganistanin kriisinhallinta, Iranin ydinohjelma ja neuvottelut ydinaseiden vähentämiseksi. Ilmastonmuutoksen vaikutukset arktisiin alueisiin ja alueen energiavarojen hyödyntäminen tuovat pohjoisen ulottuvuuden lähivuosina ja vuosikymmeninä uudella tavalla myös Venäjän ja Yhdysvaltojen asialistalle.

Valiokunnan saamien arvioiden mukaan Venäjän ja Kiinan suhteiden ennakoidaan säilyvän vakaina selonteon tarkastelujaksolla. Maiden välillä ei ole avoimia, suhteita rasittavia kysymyksiä, ja ne määrittelevät suhteensa strategiseksi kumppanuudeksi, jota toteutetaan muun muassa Shanghaiin yhteistyöjärjestön puitteissa. Maiden suhteisiin sisältyy myös kilpailuelementti, sillä Kiina on useimmilla mittareilla mitattuna ohittanut Venäjän selvästi ja voimasuhde-ero maiden välillä tulee lähivuosina vain kasvamaan.

Eurooppa on Venäjälle luonteva kumppani ja keskeinen markkina sen energiaviennille. Venäjä ei kuitenkaan hae ainakaan toistaiseksi pidemmälle menevää poliittista integraatiota Euroopan unionin kanssa. Venäjän ja muun Euroopan välille on kehittynyt tietty keskinäisriippuvuus, erityisesti energiassa, mutta kokonaisuutta katsoen Venäjä on riippuvaisempi muusta Euroopasta kuin Eurooppa Venäjästä. Esimerkiksi EU tuo 25 prosenttia öljystä Venäjältä, mutta tämä on 85 prosenttia Venäjän koko öljynviennistä. Lähitulevaisuuden kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat EU:n ja Venäjän välisen uuden kumppanuussopimuksen solmiminen.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota valtioneuvoston Venäjä-toimintaohjelmaan (Valtioneuvoston periaatepäätös 16.4.2009), johon on sisällytetty selontekoa kattavampi arvio Venäjän kehityksestä ja Suomen Venäjä-politiikasta tavoitteita ja toimeenpanoa koskevine ehdotuksineen. Valiokunta katsoo, että Suomen Venäjä-politiikkaa koskevien turvallisuuspoliittisten toimintalinjausten olisi pitänyt sisältyä myös turvallisuus- ja puolustuspolitiittiseen selontekoon.

Kiina on noussut varsinkin taloudellisen kehityksensä ansiosta suurvallaksi. Kiinan bruttokansantuote vuonna 2008 oli noin 7,8 biljoonaa dollaria, eli noin 6 000 dollaria asukasta kohden. Kiina painottaa ulkopoliitikassaan sisäisiin asioihin puuttumattomuuden ja kansallisen suvereniteetin periaatteita. Kiinan talouden vientipainotteisuus rajoittaa toistaiseksi sen taloudellisen vaikutusvallan poliittisia käyttömahdollisuuksia.

Kiina on osoittanut valmiutta reagoida vastatoimin, mikäli ulkovallat ovat esimerkiksi Tiibetin kysymyksessä tai ihmisoikeuksien osalta arvostelleet Kiinan politiikkaa. Kiinan mahdollisuudet käyttää poliittista ja taloudellista painostusta ristiriitatilanteissa kasvavat Kiinan taloudellisen ja sotilaallisen aseman entisestään vahvistuessa. Kiinan suhteellisen aseman voidaan arvioida vahvistuvan maailmanlaajuisen taluskriisin myötä.

Kiina on sotilaallisesti toistaiseksi vain alueellinen suurvalta, mutta se kehittää asevoimiaan määrätietoisesti. Kiinan puolustusmenojen kasvu on useina perättäisinä vuosina ylittänyt bruttokansantulon kasvun. Kiina käytti vuonna 2008 puolustukseen noin 4,3 prosenttia bruttokansantulostaan. Sotilaallisen suorituskyvyn kehittämisen tavoitteena on lähialueita kauemmas ulottuvan sotilaallisen toimintakyvyn luominen. Kiinan riippuvuus ulkomaisesta sotilasteknologiasta on nopeasti vähenemässä, sillä maan omaa puolustusvälineellisuutta on voimakkaasti kehitetty.

Kiina kuuluu nopeasta kehityksestään huolimatta yhä kehittyvien maiden joukkoon. Kiinan tulevaisuudessa kohtaamat haasteet ovat maan mittasuhteista johtuen huomattavan suuria. Taloudellisen eriarvoisuuden arvioidaan nousevan kriittiseksi kysymykseksi. Talouskasvu on johtanut ympäristön kuormittumiseen, ja Kiinasta on tullut suurin kasvihuonekaasujen aiheuttaja.

Ulkoasiainvaliokunnan arvion mukaan Kiinan taloudellinen, poliittinen ja sotilaallinen merkitys kansainvälisessä järjestelmässä kasvaa lähivuosina ja -vuosikymmeninä. Kiinan kehityksen haasteet ovat pitkälti sisäisten tekijöiden aiheuttamia. Valiokunta arvioi Kiinan panostavan jatkossakin taloudellisen asemansa vahvistamiseen. Kansainvälisellä tasolla myös Kiinalle on tärkeää varmistaa talouden tarvitsemien raaka-aineiden saatavuus. Kiina käyttää jatkossakin asemaansa kehittyvänä maana välineenä pyrkiessään varmistamaan raaka-aineiden saatavuuden esimerkiksi Afrikasta. Kiina on kehityspoliittinen toimija myös sellaisissa maissa, joiden sisäpoliittinen tilanne tai ihmisoikeuspolitiikka tekee niistä esimerkiksi Euroopan unionin

tai Yhdysvaltain kehityspolitiikan kannalta hankalia kumppaneita. Kiina voisi omalla toiminnallaan merkittävästi vaikuttaa joidenkin kriisialueiden, kuten Sudanin, tilanteen vakauttamiseen.

Kiinan lisäksi Aasiassa on muita merkittäviä maita, joilla tulee olemaan niin taloudellisesti, poliittisesti kuin sotilaallisestikin yhä merkittävämpi rooli maailmanlaajuisesti. Etenkin Intialla on taloudellista, teknistä ja sotilaallista potentiaalia nousta kansainvälisen politiikan keskiöön tulevaisuudessa.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja ja sen toimeenpano

Yleistä

Suomen ja suomalaisten turvallisuudesta huolehtiminen on valiokunnan mielestä valtion ydintehtävä. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä tämä tarkoittaa sitä, että turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tavoitteet on asetettava realistisesti ja pitkäjänteisesti ja että tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavat resurssit turvataan poliittisilla päätöksillä. Turvallisuuden alueella toimivien hallinnonalojen kehittämisen on perustuttava pitkäjänteisen suunnittelun pohjalle ja viranomaisyhteistyötä on kehitettävä päämäärätietoisesti. Parlamentaarinen valvonta on olennainen osa turvallisuus- ja puolustuspolitiikan pitkäjänteistä kehittämistä.

Ulkoasiainvaliokunta pitää käsiteltävänä olevan selonteon rakenteellisena puutteena sitä, ettei Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintalinjaa ole esitelty johdonmukaisella tavalla ja selkeästi. Selonteon kolmanteen lukuun on sisällytetty joukko alueellisia ja temaattisia kokonaisuuksia, joita koskevien alaotsikoiden alla luetellaan erilaisia pyrkimyksiä ja kehittämiskohteita. Valiokunnan mielestä lähestymistapa vaikuttaa epäjohdonmukaiselta ja osin sisäisesti ristiriitaiselta, sillä esimerkiksi asevalvonta mainitaan osana kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisyä ja heti perään omana kokonaisuutenaan.

Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmät tehtävät ovat Suomen itsenäi-

syyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen, väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpitäminen. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisella toiminnalla on selkeä arvopohja. Ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate, demokratia, vapaus, suvaitsevaisuus ja tasa-arvo ovat suomalaisen yhteiskunnan perusarvoja, joita Suomen tulee edistää myös kansainvälisessä toiminnassaan. Valiokunta korostaa, että näistä arvoista vallitsee suomalaisessa yhteiskunnassa laaja yhteisymmärrys ja että ne ohjaavat Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintaa pitkällä aikajänteellä.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja muodostaa kokonaisuuden, jonka peruselementtejä ovat edellä mainittujen perusarvojen lisäksi monenkeskisen yhteistyön edistämisen periaate, kokonaisvaltainen lähestymistapa konfliktien ehkäisyyn ja kriisienhallintaan, yhteiskunnan toiminnan turvaaminen ja Suomen puolustuskyvyn ylläpitäminen.

Seurantaryhmän mielestä Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjaukset ovat kestäviä eivätkä edellytä olennaisia tarkistuksia. Suomen tulee jatkossakin huolehtia omasta uskottavasta puolustuksesta ja osallistua kehittyvään eurooppalaiseen turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön. Lähtökohtana on, että koko maata puolustetaan ja puolustusjärjestelmän perustana säilyy yleinen asevelvollisuus. Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa ja harjoittaa yhteistyötä Naton kanssa sekä ylläpitää mahdollisuutta hakea Naton jäsenyyttä.

Monenkeskinen yhteistyö

Käsiteltävänä olevan selonteon Suomen toimintalinjaa käsittelevässä kolmannessa luvussa monenkeskinen yhteistyö määritellään kapeasti viittaamalla YK:n rooliin keskeisenä monenkeskisen yhteistyön foorumina. Linjausten toimeenpanoa koskevassa neljännessä luvussa monenkeskistä yhteistyötä ei lainkaan käsitellä. Ulko-

asiainvaliokunnan mielestä monenkeskinen yhteistyö on Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan läpileikkaava periaate, joka saa eri yhteyksissä erilaisia ilmenemismuotoja.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä Suomi toteuttaa monenkeskisen yhteistyön periaatetta kansainvälisissä järjestöissä mutta myös kahdenvälisissä suhteissa ja esimerkiksi pohjoismaisen yhteistyön puitteissa. Kaikissa näissä kehyksissä Suomen lähtökohdana on hyvin toimivien kansainvälisten instituutioiden ja sääntöihin perustuvan kansainvälisen järjestyksen kehittäminen ja vahvistaminen.

Pyrkimys monenkeskisen yhteistyön vahvistamiseen on kansainvälisten suhteiden pitkäaikainen trendi. Kansainvälisen järjestelmän jatkuva muutos muodostaa pysyvän haasteen monenkeskisen yhteistyön muodoille. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon arvioon, jonka mukaan monenkeskisen järjestelmän toimintakyky on osoittautunut puutteelliseksi, kun useat monenväliset organisaatiot eivät ole kyenneet uudistamaan riittävän nopeasti kyetäkseen sopeutumaan kansainvälisen järjestelmän muutokseen. Tämä on viime aikoina lisännyt epävirallisten järjestelyjen, kuten G8- ja erityisesti G20-ryhmän merkitystä.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä globaalihallinnan haasteeseen tulisi etsiä mahdollisimman hyvin toimivia järjestelyjä. Epäviralliset järjestelyt voivat parhaimmillaan tukea virallisempia monenkeskisen yhteistyön järjestelyjä, sillä niissä voidaan etsiä keskitetympin ratkaisuja ajankohtaisiin ongelmiin. Suomen kannalta on tärkeää, että Suomi pystyy vaikuttamaan EU:n kantoihin myös epävirallisten järjestelyjen osalta. Onnistuminen edellyttää Suomelta aktiivisuutta ja tehokasta vaikuttamista EU:n puitteissa.

Yhdistyneet kansakunnat. Selonteossa todetaan Suomen korostavan YK:ta kattavimpana monenkeskisenä yhteistyön järjestönä. Yhdistyneet kansakunnat on säilyttänyt asemansa kansainvälisen järjestelmän tärkeimpänä normiston luojana, neuvotteluforumina, toimijana ja kansain-

välisen oikeuden toimeenpanijana. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon arvioon, jonka mukaan YK:lla on merkittävä rooli globaalihallinnassa sekä kokonaisvaltaisen globaalipolitiikan kehittämisessä. YK:n rooli taloudellisten ja sosiaalisten kysymysten, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen edistämisen sekä uusien, rajat ylittävien ja vaikutuksiltaan maailmanlaajuisten muutostekijöiden hallinnassa sekä sotilaallisessa kriisinhallinnassa on keskeinen, mutta myös ongelmallinen.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon arvioon, jonka mukaan YK:n toiminta ilmentää pitkälti kansainvälisessä järjestelmässä kulloinkin vallitsevia voimasuhteita. Suurten kehittyvien maiden, kuten Kiinan, Intian ja Brasilian, ohella vauraat kehittyneet maat, kuten esimerkiksi Japani ja Saksa, ovat voimakkaasti vaatineet YK:n kokonaisvaltaista reformia ja erityisesti turvallisuusneuvoston kokoonpanon tarkistamista. EU:n ja YK:n yhteistyö on vahvistunut järjestöjen välisen yhteistyön puitteiden selkiyttämisen ja käytännön tasolla harjoitetun kehityspoliittisen ja kriisinhallintayhteistyön ansiosta.

Selonteon mukaan Suomen pitkän tähtäimen tavoite on Euroopan unionin jäsenyys YK:n turvallisuusneuvostossa. Valiokunta pitää selonteossa esitetyn tavoin EU:n jäsenyyttä YK:n turvaneuvostossa oikeana tavoitteena, mutta huomauttaa samalla sen edellyttävän sekä nykyisten pysyvien jäsenten Ison-Britannian ja Ranskan luopumista paikoistaan että EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon vahvistumista siten, että unioni pystyy muodostamaan kantansa kaikissa tilanteissa. Valiokunta toteaa, että YK:n jäsenkunta koostuu tällä hetkellä suvereenista valtioista. Alueellisten järjestöjen, kuten Euroopan unionin, ASEANin tai Afrikan unionin, aseman vahvistuminen voi maailmanjärjestön puitteissa todennäköisesti toteutua vain tasapuolisuuden periaatteen pohjalta ja nykyisten turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenten myötävaikutuksella. Valiokunnan mielestä EU-koordinaation kehittäminen on nopein tapa vahvistaa unionin vaikutusvaltaa YK:ssa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomella on selkeä YK-politiikan toimintalinjaus erityisesti

tilanteessa, jossa Suomi on ehdolla YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013—2014.

Euroopan unioni. EU-jäsenyys on Suomelle arvovalinta ja Suomen aseman määrittäjä niin Euroopassa kuin maailmassakin. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että Euroopan unionin jäsenyys on Suomelle perustavanlaatuisen turvallisuuspoliittinen valinta sekä Suomen ulkosuhteiden hoidon tärkeä kanava. Euroopan unionin jäsenenä Suomi saa merkittävää tukea ja painoarvoa itselleen tärkeiden kysymysten edistämiseksi niiden kytkeytyessä unionin laajempaan asiaan. Lissabonin sopimukseen sisältyvät määräykset Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä puolustuspolitiikan kehittämiseksi vahvistavat voimaantullessaan unionin toimintakykyä näillä aloilla. Ulkoasiainvaliokunta on aikaisemmissa kannanotoissaan (UaVM 6/2008 vp, UaVL 6/2005 vp) korostanut ulkosuhdehallinnon roolia unionin toiminnan tehostamisessa. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisen perusedellytys on riittävän rahoituksen varmistaminen yhteisöbudjetissa.

Euroopan unioni on poliittinen liitto, jonka toiminta perustuu yhteiseen arvopohjaan ja jäsenten väliseen tiiviiseen kanssakäymiseen. Euroopan unionin toiminta pohjautuu selkeille perusarvoille, kuten demokratian, ihmisoikeuksien, tasa-arvon, oikeusvaltioperiaatteen, avoimuuden ja kestävä kehityksen edistämiseksi. Euroopan unionilla on vakiintuneet yhteistyökanavat kaikkien merkittävien kolmansien maiden sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa. Ulkoasiainvaliokunta korostaa Euroopan unionin vahvaa johtajuutta erityisesti globalisaation hallintaan liittyvissä kysymyksissä.

Maailmanlaajuisista yhteisistä haasteista johtuen Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisessä yhteistyössä on nyt vaihe, jolloin on mahdollista syventää osapuolten suhteita merkittävästi. Yhdysvallat ja Euroopan unioni voivat parhaimmillaan yhteiseltä arvopohjalta vahvistaa yhteistyötään esimerkiksi kestävä kehityksen edistämiseksi, köyhyyden ja ilmastonmuutoksen tor-

junnassa sekä kehityspolitiikan alalla, jolloin voidaan parantaa myös maailmanlaajuisesta turvallisuutta. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi on aktiivinen EU:n ja Yhdysvaltojen välisen yhteistyön uusien avauksien etsimisessä.

Euroopan unionin ja Venäjän välille tarvitaan syvenevä kumppanuussuhde, jonka kautta voidaan turvata laaja-alainen yhteistyö hyödyntäen Venäjän ja unionimaiden välistä riippuvuussuhdetta. Valiokunta edellyttää Suomen toimivan aktiivisesti unionin Venäjä-yhteistyön laaja-alaisessa kehittämisessä.

Selonteossa esitetyn mukaisesti myös ulkoasiainvaliokunta korostaa Euroopan unionin sisäisen integraation syvenemisen, laajentumisen ja tiiviiden naapurisuhteiden merkitystä niin unionin kuin Suomenkin turvallisuudelle. Valiokunta painottaa unionin toimien merkitystä esimerkiksi Länsi-Balkanin alueella. Valiokunta odottaa Suomelta aktiivisuutta unionin Itäisen kumppanuuden ohjelman syventämisessä (Ukraina, Moldova, Valko-Venäjä, Georgia, Armenia ja Azerbaidzan). Valiokunta pitää tärkeänä, että unioni kehittää tämän kaltaisia yhteistyömuotoja, joiden avulla pystytään tarjoamaan myös laajentumisprosessin ulkopuolisille maille turvallisuutta edistävä yhteistyökehikko, ilman että ne luovat uusia jakolinjoja Eurooppaan.

Energian saannin turvaamiseen ja tuontiriippuvuuden vähentämiseen liittyvien kysymysten ohella unionin energiapolitiikalla on suora kytkös Euroopan unionin ja Venäjän sekä naapurisuuspolitiikan ja itäisen kumppanuuden piirissä olevien maiden suhteiden kehitykseen. Valiokunta pitää puolustusvaliokunnan tavoin (PuVL 4/2009 vp) puutteena sitä, että selonteossa on varsin pintapuolisesti käsitelty arktisen alueen merkitystä. Euroopan unionissa valmistellaan parhaillaan erillistä EU:n arktisen alueen politiikkaa, jolla on vahvoja yhtymäkohtia pohjoisen ulottuvuuden politiikkaan sekä unionissa valmisteilla olevaan Itämeri-strategiaan. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota Arktisten alueiden energiapolitiittiseen merkitykseen. Valiokunta yhtyy puolustusvaliokunnan arvioon, jonka mukaan arktisen alueen geopoli-

ittista merkitystä on vielä vaikea arvioida, mutta on selvää, että se kasvaa erityisesti alueen energiaturvallisuusnäkökulmasta.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Euroopan unioni on melko nopeassa ajassa pystynyt luomaan tehokkaita keinoja, jotka ovat vahvistaneet unionin ulkoista ja sisäistä turvallisuutta. Euroopan unionilla on käytössään muihin kansainvälisiin toimijoihin verrattuna ainutlaatuisen laaja keinovalikoima ennalta estää ja vastata erilaisiin uhkiin ja puhjenneisiin kriiseihin. EU estää kriisejä vähentämällä ihmisten köyhyyttä ja epätasa-arvoa sekä edistämällä demokratiaa, ihmisoikeuksia ja hyvää hallintoa. Euroopan unioni on tähän mennessä osallistunut noin kahteenkymmeneen kriisinhallintaoperaatioon, joissa se on toteuttanut kokonaisvaltaista kriisinhallintakonseptiaan yhdistäen sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan keinoja kehityspolitiikan ja humanitaarisen avun toimiin. Valiokunnan mielestä Euroopan unionin olisi kehitettävä toimintaansa myös konfliktien välittäjänä. Euroopan unioni koetaan maailmalla usein tasapuolisena toimijana, joten se antaa unionille joissain tapauksissa paremmat edellytykset kompromissien löytämiseen kuin yksittäisillä jäsenvaltioiden edustajilla on.

Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatiot ovat entistä vaativampia, mitä ulkoasiainvaliokunta pitää loogisena seurauksena siitä, että Euroopan unioni kantaa tätä kautta globaalia vastuutaan. Euroopan unionin on jatkettava siviilikriisinhallinnan voimavarojen pitkäjänteistä kehittämistä. Valiokunta pitää erittäin perusteltuna sitä selonteon linjausta, jonka mukaan sotilaallisten operaatioiden kustannuksia on tulevaisuudessa katettava entistä enemmän yhteisestä budjetista. Tällä on merkittävä vaikutus siihen, miten valmiita jäsenvaltiot ovat osallistumaan yhä kalliimpiin kriisinhallintaoperaatioihin. Osallistuminen vaativiin kriisinhallintaoperaatioihin edellyttää valiokunnan käsityksen mukaan unionin käyttöön osoitettujen voimavarojen, mukaan lukien operaatioiden johtamista varten kehitettävien kykyjen, vahvistamista.

EU:n ja Naton suhteiden kehittäminen voi helpottaa Ranskan palattua Naton komentora-

kenteisiin. Merkittävää on, että tässä yhteydessä Yhdysvallat on ilmoittanut suhtautuvansa myönteisesti Euroopan unionin puolustusulottuvuuden kehittämiseen. Ranskan paluun kaikkia seurauksia eurooppalaisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittymiselle on vielä aikaista arvioida. Suomen kannalta luonnollisesti toivottavaa on se, että Ranskan täysivaltainen toiminta Natossa johtaa EU—Nato-yhteistyön tiivistymiseen, joka hyödyttäisi molempia osapuolia.

EU:n turvallisuuspolitiikan painopistealueet ja uhkakuvat määritellään Euroopan turvallisuusstrategiassa, jonka jäsenvaltiot hyväksyivät vuonna 2003. Unionin keskeisiksi uhkakuviksi määriteltiin terrorismi, joukkotuhoaseiden leviäminen, alueelliset konfliktit, toimintakyvyttömät valtiot ja järjestäytynyt rikollisuus. Joulukuussa 2008 annetussa selvityksessä (S407/08; 11.12.2008) turvallisuusstrategian täytäntöönpanosta todetaan uhkien ja haasteiden olevan samoja, mutta ne ovat muuttuneet entistä monimuotoisemmiksi. Joidenkin uhkien, kuten joukkotuhoaseiden leviämisen, on todettu lisääntyneen viimeisen viiden vuoden aikana. Unionin jäsenvaltioihin kohdistuvaa laajamittaista hyökkäystä pidetään epätodennäköisenä. Euroopan turvallisuusstrategian ohjausvaikutus ei unionin turvallisuuspolitiikassa vallitsevasta hallitustenvälisestä luonteesta johtuen ole yhtä välitön kuin jäsenvaltioiden kansallisilla turvallisuusstrategioilla suhteessa niiden kansallisiin turvallisuus- ja puolustuspoliittisiin keinoihin. Ulkoasiainvaliokunnan näkemyksen mukaan jäsenvaltioiden yksimielisesti hyväksymä EU:n turvallisuusstrategia antaa kuitenkin selkeän näkemyksen siitä, mihin unionin käytössä olevaa laajaa keinovalikoimaa on suunnattava. Valiokunta pitää selonteon analyysia EU:n turvallisuusstrategian osalta pintapuolisena.

EU on kehittänyt menetelmiä, joiden avulla se voi entistä paremmin yhdistää sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ulottuvuudet. Tämä näkyy erilaisten kokonaisvaltaisten strategioiden laatimisessa, joilla poliittisen ohjauksen lisäksi annetaan myös linjauksia oikeudellisesti sitovan lainsäädännön valmistelemiseksi. Näistä esimerkkinä voidaan mainita vuonna 2005 tehty

terrorismin vastainen strategia, jonka täytäntöönpanoa seurataan vuosittain. Euroopan unionilla on käytössään myös kriisi- ja hätätilanteita varten luotu kriisijohtamismalli.

Selonteon mukaan Suomen lähtökohtana on, että unionin jäsenvaltioiden keskinäinen avunantovelvoite lujittaa jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta ja velvoittaa kaikkia maita yhtäläisesti. Lissabonin sopimukseen sisältyvää keskinäistä avunantovelvoitetta on käsitelty seikkaperäisesti Lissabonin sopimusta koskevan hallituksen esityksen yhteydessä (UaVM 6/2008 vp).

Suomi antaa muille jäsenvaltioille apua avunantovelvoitteen mukaisesti ja odottaa muiden jäsenvaltioiden toimivan samoin. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä Suomen turvallisuuspolitiikan kannalta merkittävänä ja johdonmukaisena linjauksena.

Ulkoasiainvaliokunta on aikaisemmassa käsittelyssä korostanut, että avunantovelvoitteella on tosiasiallista merkitystä. Avunantovelvoite on oikeudellisesti sitova ja Suomen turvallisuutta lujittava sitoumus. EU-maiden kesken on olemassa käytännön valmiuksia avun antamiseen, ja tämä valmius yhdistettynä EU-maiden tiiviiseen poliittiseen yhteenkuuluvuuteen tekee avunantovelvoitteesta merkittävän. Unionilla ei toistaiseksi ole Natoon verrattavissa olevia sotilaallisen yhteistoiminnan rakenteita. Unioniin kuuluu sotilaallisesti vahvoja maita, joten käytännössä keskinäisen sotilaallisen avun mahdollisuudella on unionia suojaava vaikutus.

Lissabonin sopimukseen sisältyy yhteisvastuulauseke, joka velvoittaa unionin ja sen jäsenvaltiot toimimaan yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun, luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Yhteisvastuulausekkeen mukaiset avustamistoimet käsittävät kaikki unionin käyttöön annettavat voimavarat, mukaan lukien sotilaalliset voimavarat.

Ulkoasiainvaliokunta on pitänyt tärkeänä, että yhteisvastuulausekkeen mukaisten toimenpiteiden valmiuksista huolehditaan. Ulkoasiainvaliokunta on aiemmassa käsittelyssä

(UaVM 6/2008 vp) todennut, että yhteisvastuulausekkeen toimeenpanolle vaadittava lainsäädännöllinen pohja on asianmukainen. Valiokunta painottaa, että yhteisvastuulausekkeen onnistunut toimeenpano — avun antaminen tai sen pyytäminen — edellyttää riittävää yhteisvastuulausekkeen soveltamisesta päättämisen sekä käytännön viranomaistoiminnan harjoittelua kaikissa niissä tilanteissa, joissa yhteisvastuulauseketta voidaan täytäntöönpanna. Erityisen vaativia ovat ne tilanteet, joissa esimerkiksi poliisin erityistoimintayksikkö tai puolustusvoimien joukot joutuvat toimimaan toisen jäsenvaltion alueella.

Lissabonin sopimuksella luodaan uusi pysyvän rakenteellisen yhteistyön mekanismi. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö antaa halukkaille jäsenvaltioille mahdollisuuden edetä nopeammin sotilaallisten voimavarojen kehittämisessä vaativimpien tehtävien suorittamiseksi. Selonteon mukaan pysyvä rakenteellinen yhteistyö tarjoaa käyttökelpoisen mekanismin sotilaallisten voimavarojen kehittämiseen ja Suomi osallistuu siihen. Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä, että Suomi on määritellyt ennakoivasti periaatteellisen kantansa pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön. Valiokunta pitää kuitenkin puutteena, ettei selonteossa ole eritelty, mitä rakenteellinen yhteistyö voisi Suomen kannalta merkitä.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy puolustusvaliokunnan näkemykseen (PuVL 4/2009 vp), jonka mukaan EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisvahvuus on kaikkien jäsenmaiden sitominen unionin kriisinhallintakyvyn kehittämiseen. Saamansa selvityksen perusteella ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että pysyvä rakenteellinen yhteistyö on avointa kaikille kriteerit täyttävälle jäsenvaltioille. Kriteerien tulee kannustaa uusiin sitoumuksiin ja voimavarojen kehittämiseen, ja niiden on lähtökohtaisesti oltava laadullisia. Kriteereitä voidaan määrittellä niin suorituskykyjen kehittämiseen ja niiden operatiiviseen käyttöön kuin materiaaliyhteistyöhön liit-

tyen. Puolustusvaliokunta on lausunnossaan (PuVL 4/2009 vp) pitänyt tärkeänä suomalaisen puolustusteollisuuden osallistumisen mahdollistavia hankkeita sekä kansallista puolustusta tukevia projekteja.

Naton kehitys. Käsiteltävänä olevaan selonteeseen on sisällytetty aiempiin selontekoihin verrattuna laajempi arvio Natosta. Selonteon valmisteluun liittyen laadittiin ulkoasiainministeriössä lisäksi Suomen mahdollista Nato-jäsenyyttä koskeva selvitys (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 12/2007), joka julkaistiin 21.12.2007.

Selonteon arvion mukaan Natolla on turvallisuutta ja vakautta ylläpitävä ja edistävä vaikutus. Kroatian ja Albanian keväällä 2009 myönnetyn jäsenyyden jälkeen Natoon kuuluu 28 maata, joista 21 on myös Euroopan unionin jäseniä. Naton laajentuminen jatkuu tulevaisuudessaakin, mikäli jäsenkandidaattien todetaan täyttävän jäsenyyden edellytykset. Valiokunta toteaa, että Naton piirissä on käyty laajentumisesta samantapaista kriittistä keskustelua kuin Euroopan unionissakin, sillä osa uusista jäsenistä ei ole kiistattomasti täyttänyt jäsenyyksikriteerejä.

Kollektiivisen puolustuksen sitoumus on säilynyt Naton ydintehtävänä. Nato on kuitenkin pyrkinyt sopeutumaan kansainvälisen turvallisuusympäristön muutokseen kehittämällä kriisinhallintaan soveltuvia kykyjä ja ottamalla johtakseen YK:n valtuuttamia kriisinhallintaoperaatioita, joista vaativin on ISAF-operaatio Afganistanissa.

Valiokunta pitää niin sanottua transatlanttista yhteyttä Naton keskeisenä piirteenä. Yhdysvallat ja Kanada ovat Naton kautta sitoutuneet Euroopan turvallisuuden ja vakauden ylläpitämiseen, ja osa Yhdysvaltojen joukoista on edelleen pysyvästi sijoitettuna eurooppalaisissa jäsenmaissa sijaitseviin tukikohtiin.

Valiokunta toteaa, että Naton puitteissa harjoitettavan sotilaallisen yhteistyön laajuus ja syvyys on liittokunnan toinen keskeinen vahvuusalue. Puolustus suunnittelu, integroitu komento ja joukkorakenne, yhteiset harjoitukset ja puo-

lustusmateriaaliyhteistyö muodostavat liittokunnan sotilaallisen suorituskyvyn perustan. Puolustus suunnittelussa noudatettavan suorituskykyperusteisen suunnittelumallin sekä yhteisten standardien, kriteerien ja ohjeistuksen avulla Nato pyrkii ohjaamaan jäsenmaiden puolustuskyvyn kehittämistä siten, että käyttöön saadaan erilaisiin tarkoituksiin soveltuvia suorituskykyjä ja joukkoja. Natossa sovitut standardit ja kriteerit muodostavat pohjan myös kansainväliselle kriisinhallinnalle ja EU:n voimavaratyölle.

Kumppanuusjärjestelyjen avulla Nato on tarjonnut kiinnostuneille maille mahdollisuuden tiivistää poliittis-sotilaallista yhteistyötään liittokunnan kanssa. Nato on avannut sotilaallisia toimintojaan kumppanimaiden osallistumiselle edesauttaakseen kumppanimaiden kykyä osallistua Nato-johtoiseen kriisinhallintaan. Yhteistyö kriisinhallintaoperaatioissa on tuonut kumppanuuden piiriin Australian, Etelä-Korean ja Japanin kaltaisia maita. Naton laajentumisen ja kumppanuustoiminnasta kiinnostuneiden maiden piirin laajentumisen myötä tarve uudistaa kumppanuusjärjestelyjä on todettu Natossa 2000-luvun lopulle tultaessa. Erityisjärjestelyt Venäjän ja Ukrainan kanssa ovat saaneet rinnalleen erityisjärjestelyn Georgian kanssa. Ukrainalle ja Georgialle luvattiin jäsenyysperspektiivi Naton huippukokouksessa Bukarestissa huhtikuussa 2008.

Naton ja Venäjän välistä yhteistyötä varten perustettiin vuonna 2002 Nato—Venäjä-neuvosto (NATO-Russia Council, NRC), jonka toimintaan osapuolet osallistuvat tasaveroisina kumppaneina. Nato—Venäjä-yhteistyössä painotetaan niitä osa-alueita, joissa molemmilla osapuolilla on yhteisiä intressejä. Natolla ja Venäjällä on merkittäviä näkemyseroja Naton laajentumisen suhteen erityisesti Ukrainan ja Georgian osalta. Georgian kriisi kesällä 2008 kärjisti Naton ja Venäjän suhteita, mutta sittemmin suhteet ovat asteittain normalisoituneet.

Naton voimakkaasti laajentuneen jäsenkunnan heterogeenisuus näkyy muun muassa keskustelussa kollektiivisen puolustuksen artiklasta, Naton jatkolaajentumisprosessin aikataulusta, ballistisesta ohjuspuolustuksesta sekä Naton

ja Venäjän suhteista. Uusien Nato-maiden pääasiallinen syy hakeutua sotilasliittoon oli alueellisen koskemattomuuden turvaaminen. Vanhoissa Nato-maissa perinteinen aluepuolustusajattelu ei kylmän sodan päättymisen jälkeen ole ollut pääasiallinen huomionkohde. Pääpaino vanhoissa Nato-maissa on ollut terrorismin vastaisessa toiminnassa sekä liittokunnan toimeenpanemis- ja sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa.

Suomi ja Nato. Suomen Nato-suhteiden perustan muodostaa rauhankumppanuussopimus (Partnership for Peace, PfP) vuodelta 1994. Sopimus sisältää muun muassa harjoitustoimintaa, suorituskykyjen kehittämistä ja yhteisten standardien omaksumisen. Suomi on vuodesta 1995 lähtien osallistunut kumppaneille tarkoitettuun suunnittelu- ja arviointiprosessiin (Planning and Review Process, PARP), jonka puitteissa se on valinnut sotilaallista yhteistoimintakykyä kehittäviä kumppanuustavoitteita. PARP-prosessia täydentää suorituskykyjä arvioiva ja todentava OCC-ohjelma (Operational Capabilities Concept).

Suomi osallistui ensimmäiseen Nato-johtoiseen kriisinhallintaoperaatioon Bosniassa (IFOR) vuonna 1996. Tällä hetkellä Suomi osallistuu Nato-johtoihin operaatioihin Kosovossa (KFOR) ja Afganistanissa (ISAF). Suomi on ilmaissut vuonna 2006 kiinnostuksensa osallistua Naton nopean toiminnan joukkoihin (NRF) päivitysvuorojen ulkopuolella. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan NRF-konsepti on Natossa uudelleenarvioinnin kohteena. Valiokunta katsoo, että vasta Naton sisäisen selvitystyön valmistuttua ja kumppanimaiden aseman selkiytyttyä voidaan arvioida Suomen edellytyksiä osallistua NRF:ää täydentävään toimintaan maaliskuussa 2008 tehdyn periaatepäätöksen mukaisesti.

Ulkoasiainvaliokunta pitää selonteon linjauksia Suomen aktiivisesta osallistumisesta kumppanimaille avoinna olevaan yhteistyöhön sekä kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehittämiseen perusteltuna. Valiokunnan mielestä osallistuminen kumppanuustoimintaan kehittää kansainvälisessä kriisinhallinnassa tarvittavia kyky-

jä ja vahvistaa Suomen kansallisia puolustusvalmiuksia. Valiokunta katsoo, että selontekoon olisi tullut sisällyttää Suomen kumppanuustoimintaan osallistumisen yleiset suuntalinjat selonteon tarkastelujaksolla. Valiokunta korostaa, että suomalaisten joukkojen kriisinhallintavalmiuksia voidaan kehittää PARPin ja OCC:n puitteissa riippumatta siitä, voivatko kumppanimaiden joukot osallistua tulevaisuudessa uusi-
muotoista NRF:ää tukevaan toimintaan. Valiokunta edellyttää, että puolustusministeriö laatii PARPin ja OCC:n kautta kehitettävistä voimavaroista suunnitelman osana selonteon toimeenpanoa.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että parlamentaarinen seurantaryhmä on katsonut yksimielisesti, että "Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjaukset ovat kestäviä eivätkä edellytä olennaisia muutoksia". Tämä linjaus on todettu myös valtioneuvoston selonteossa. Valtioneuvoston selonteon osalta ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon arvioon, jonka mukaan Naton tavoitteet kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden edistämiseksi ovat yhteensopivat Suomen ja Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kanssa. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon linjaukseen, että on olemassa jatkossakin vahvoja perusteita harkita Suomen Nato-jäsenyyttä. Valiokunta yhtyy myös selonteon kantaan, jonka mukaan laaja poliittinen yhteisymmärrys on välttämätöntä ja kansalaismielipiteen huomioiminen tärkeää mahdollisesta jäsenyydestä päätettäessä.

Pohjoismainen yhteistyö. Pohjois-Euroopan turvallisuuden ja vakauden edistäminen on Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeinen tavoite. Valiokunta yhtyy selonteon linjaukseen, jonka mukaan Suomi korostaa pohjoismaisen yhteistyön merkitystä samoin kuin yhteistyötä pohjoismaiden ja Baltian maiden välillä.

Pohjoismainen turvallisuus- ja puolustusalan yhteistyö sisältää tällä hetkellä kolme järjeste-

lyä. 1990-luvulta asti ovat toimineet rauhanturvayhteistyötä kehittävä NORDCAPS (Nordic Coordinated Arrangement for Peace Support) ja puolustusmateriaalialan yhteistyö NORDAC (Nordic Armaments Cooperation). Viimeisin yhteistyöjärjestely on niin sanottu NORDSUP-aloite (Nordic Supportive Defence Structures). Se kattaa suuremman määrän puolustusyhteistyön alueita kuin NORDAC, ja sen kautta koordinoidaan myös muuta kuin materiaaliyhteistyötä. Puolustusvaliokunnan lausunnossa (PuVL 4/2009 vp) on tarkasteltu olemassa olevia pohjoismaisen turvallisuus- ja puolustusalan yhteistyön muotoja yksityiskohtaisesti, ja ulkoasiainvaliokunta yhtyy puolustusvaliokunnan arvioihin näiltä osin.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta linjasi syyskuussa 2008, että pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön kehittämismahdollisuuksien selvittämistä jatketaan NORDSUP-hankkeen puitteissa. Suomen tavoitteena on pohjoismaisen yhteistyön käynnistäminen mahdollisimman monen yhteistyöalueen puitteissa.

Pohjoismaiden ulkoministerit pyysivät kesäkuussa 2008 Norjan entistä ulko- ja puolustusministeriä Thorvald Stoltenbergia laatimaan selvityksen Pohjoismaiden ulkosuhteita koskevan yhteistyön mahdollisista uusista linjauksista. Selvityksen ei haluttu muuttavan Pohjoismaiden nykyisiä kansainvälisiä sitoumuksia. Stoltenbergin kolmetoista esitystä yhteistyön tiivistämiseksi sisältävä selvitys esiteltiin ulkoministereille 9.2.2009.

Raportin sisältämät esitykset on rakennettu osittain olemassa olevan tai suunnitellun yhteistyön pohjalle osan esityksistä ollessa kokonaan uusia. Uusista esityksistä ovat eniten huomiota saaneet Islannin ilmavalvonnan järjestäminen yhteispohjoismaisesti sekä yhteispohjoismainen turvatakuujulistukseksi luonnehdittu solidaarisuusjulistus. Stoltenbergin raporttiin sisältyvän solidaarisuusjulistuksen perusajatus on, että Pohjoismaiden hallitukset antaisivat vastavuoroisen turvallisuuspoliittisen solidaarisuusjulistuksen, jossa ne sitoutuvat puolustamaan toisiaan. Raportissa todetaan, että tällainen soli-

daarisuusjulistus olisi ajankohtainen erityisesti sen jälkeen, kun Pohjoismaiden kesken on päästy pitkälle menevään maiden puolustusvoimien roolierikoistumiseen, jolloin pohjoismaiden sotilaallisia resursseja pitäisi tarkastella myös kokonaisuutena. Solidaarisuusjulistuksen muoto olisi viime kädessä pohjoismaisten hallitusten ja parlamenttien tahdosta kiinni, eikä sen tarvitsisi muuttaa Pohjoismaiden nykyisiä sitoumuksia.

Puolustusvaliokunnan (PuVL 4/2009 vp) tavoin ulkoasiainvaliokunta ei kuitenkaan pidä näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa Stoltenbergin raporttiin sisältyvää oletusta puolustusvoimien pitkälle menevästä roolierikoistumisesta todennäköisenä johtuen muuan muassa Pohjoismaiden asevoimien toiminnan erilaisesta painopisteyttämisestä. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy puolustusvaliokunnan (PuVL 4/2009 vp) arvioon, jonka mukaan kaikilla Pohjoismailla on samanlaiset haasteet yhä kallistuvan puolustusmateriaalin kanssa, joten mahdollisimman laaja-alainen yhteistyö hyödyttäisi kaikkia osapuolia. Valiokunta näkee yhteistyössä mahdollisena myös operatiivisen tehokkuuden kasvamisen ja resurssien tehokkaamman käytön. Syvenevä yhteistyö ei korvaa EU- tai Nato-sitoumuksia, vaan täydentää niitä. Yhteistyöllä ei ole vaikutusta myöskään sotilaalliseen liittoutumattomuuteen.

Ulkoasiainvaliokunta tukee käytännönläheisen pohjoismaisen yhteistyön kehittämistä ja syventämistä myös puolustuksen alalla ja edellyttää, että eduskunta pidetään ajan tasalla tätä koskevien uusien päätösten valmistelusta.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös muihin monikansallisen puolustuspoliittisen yhteistyön muotoihin, kuten esimerkiksi kymmenen Nato-maan sekä Suomen ja Ruotsin strategisen ilmakuljetuskyvyn (SAC, Strategic Airlift Capability) kehittämistä koskevaan hankkeeseen ja EU:n ja Naton yhteiseen helikopterihankkeeseen.

Valiokunta pitää monikansallisten puolustusmateriaalihankkeiden yleistymistä todennäköisenä. Suomen tulee valiokun-

nan mielestä tapauskohtaisesti huolellisesti harkita monikansallisiin hankkeisiin osallistumista.

Kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisy

Selonteon mukaan Suomi vaikuttaa kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisyyn etenkin kehitys-, ihmisoikeus- ja asevalvontapolitiikan keinoin sekä osallistumalla kansainväliseen kriisinhallintaan. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä kokonaisvaltainen lähestymistapa konfliktien ehkäisyyn ja hallintaan on nähtävä jatkumona ja kokonaisuutena, jonka osia ovat kehityspolitiikka ja ihmisoikeuspolitiikka, varhaisvaroitus ja konfliktinesto, akuutin vaiheen sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta sekä kriisien jälkihoito ja jälleerakennus. Asevalvontapolitiikka tukee myös konfliktien ehkäisyyn tavoitetta. Kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisy on tärkeä osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Valiokunta korostaa myös kansalaisyhteiskunnan, parlamenttien ja kansanedustajien tärkeää osuutta kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisyssä ja jälkihoidossa.

Kehityspolitiikka. Kehityskaissa elää ihmiskunnan lähes seitsemästä miljardista ihmisestä noin viisi ja puoli miljardia. Köyhyys, eriarvoisuus ja kehityksen puute ovat jo sinänsä yhteiskuntien epävakautta ruokkivia tekijöitä. Pitkäjänteisellä ja johdonmukaisella kehityspolitiikalla ja siihen liittyvällä kehitysyhteistyöllä voidaan vahvistaa kehitysmaiden yhteiskuntien kykyä vastata kansalaistensa tarpeisiin ja ehkäistä väkivaltaisia konflikteja. Väkivaltaisten kriisien taustalla oleviin poliittisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin tulee puuttua. Tämä vaatii yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja luonnontaloudellisesti kestävä kehityksen tukemista.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon linjaukseen, jonka mukaan Suomi edistää kriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun johdonmukaisuutta. Tavoitteena on kokonaisvaltainen lähestymistapa konfliktien estoon, hallintaan ja jälkihoitoon. Valiokunta kiinnittää huomiota selonteon ja kehityspoliittisen ohjelman keskinäisyyteen ja toteaa, että selonteko ei, vastoin johdannossa asetettua tavoit-

tetta, sisällä seuraavan kehityspoliittisen ohjelman laatimista koskevia linjauksia. Ottaen huomioon kehityspolitiikan keskeisen merkityksen kriisien ja konfliktineston välineenä valiokunta pitää välttämättömänä, että turvallisuus- ja puolustuspolitiittisen selonteon ohjausta suhteessa kehityspoliittiseen ohjelmaan kehitetään johdonmukaisuutta painottaen.

Valiokunta toteaa valtiovarainvaliokunnan (VaVL 9/2009 vp) tavoin, että valtioneuvosto vahvistaa selonteossa Suomen sitoutuneen nostamaan kehitysyhteistyömenot 0,51 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2010 mennessä ja 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2015 mennessä. Ulkoasiainvaliokunta on johdonmukaisesti korostanut YK:ssa ja EU:ssa sovittujen kehitysyhteistyömäärärahojen tasoa koskevien tavoitteiden sitovan Suomea ja edellyttänyt 0,51 prosentin ja 0,7 prosentin bruttokansantulotavoitteiden täyttämistä tarvittaessa lisäämällä kehitysyhteistyömäärärahoja. Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että Suomi pysyy kehitysavusta annetuissa lupauksissa nykyisen taloustaantumana aikana.

Kriisinhallinta. Yhdistyneiden kansakuntien päätöslauselmissa ja kansainvälisen yhteisön toiminnassa painotetaan konfliktien ennaltaehkäisyä ja sitä, että konfliktien syntyessä on niihin ja humanitaarisiin kriiseihin puututtava heti ja tarvittaessa jopa voimatoimin. Aktiivisempi puuttuminen kriiseihin ja konflikteihin edellyttää kriisinhallinnan kehittämistä kokonaisvaltaisemmaksi; konfliktien vakauttaminen edellyttää sotilaallisen ja kriisinhallinnan rinnakkaisuutta. Sotilaallisen kriisinhallinnan avulla mahdollistetaan se, että yhteiskunnan järjestäytyneen toiminnan edellytykset voidaan palauttaa siviilikriisinhallinnan keinoin. On tärkeää, että kriisinhallintaa täydennetään nopeasti kehitysyhteistyön keinoin. Oma kokonaisuutensa on konfliktinesto eli kriiseihin johtavien kehityskulkujen varhainen havaitseminen ja niihin

puuttuminen kehitysyhteistyön ja siviilikriisinhallinnan keinoin. Köyhyys ja puute ovat otollisia konfliktien ja ääri liikkeiden lähteitä.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu jatkossakin aktiivisesti kriisinhallintaan. Suomen turvallisuuspoliittisen linjan mukaista on vastuun kantaminen myös kansainvälisestä turvallisuudesta ja vakaudesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että sotilaallisen kriisinhallinnan rinnalla Suomi jatkaa siviilikriisinhallinnan kehittämistä ja vahvistaa kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuutta tiivistämällä sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun keskinäistä koordinoitua. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuuden periaate toteutuu myös ministeriöiden välisessä yhteistyössä. Valiokunta edellyttää, että kriisinhallinnan linjaukset valmistellaan tiiviissä yhteistyössä ulkoasiainministeriön, puolustusministeriön ja sisäasiainministeriön kesken.

Valiokunta pitää selonteon kriisinhallintaa koskevia linjauksia oikeasuuntaisina, mutta resurssien osalta epäselvinä. Siviilikriisinhallinnan osallistumistason kohottamistavoitetta ei kustannusvaikutusten osalta konkretisoida. Sotilaallisen kriisinhallinnan osalta selonteossa ei määritellä, miten ulkoasiainministeriön osuus sotilaallisen kriisinhallinnan kasvavasta rahoituksesta on tarkoitus kattaa. Valiokunta pitää tätä selonteon puutteena, sillä valiokunta edellytti mietinnössään (UaVM 9/2008 vp), että turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon sisällytetään kriisinhallinnan resursointia koskeva linjaus.

Siviilikriisinhallinta. Siviilikriisinhallintaoperaatioissa palvelevien suomalaisten asiantuntijoiden määrää on selonteon mukaan tarkoitus kasvattaa huomattavasti nykyisestä suunnitelun pohjana olevasta 150 henkilöstä. Selonteon mukaan siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia kehitetään ja vahvistetaan valtioneuvoston hyväksymän siviilikriisinhallinnan kansalli-

sen strategian pohjalta. Lisäksi selonteko kiinnittää huomiota naisten osallistumiseen kriisinhallintaan, siviilikriisinhallinnassa tavoite on määrätietoisesti lisätä naisasiantuntijoiden määrää nykyisestä noin 30 prosentista ylöspäin. Valiokunta tukee näitä tavoitteita ja korostaa samalla YK:n päätöslauselmaa 1325 (naiset, rauha ja turvallisuus) ja sitä koskevan Suomen kansallisen toimintaohjelman täytäntöönpanoa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi toimii aktiivisesti Liberiassa maaliskuussa 2009 järjestetyn "naiset, rauha ja turvallisuus" -naisjohtajuuskonferenssin loppupäätelmien toimeenpanemiseksi. Siviilikriisinhallinnan yhtenä tavoitteena on oltava tasa-arvon edistäminen.

Ulkoasiainvaliokunta on johdonmukaisesti korostanut siviilikriisinhallinnan kasvavaa merkitystä kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osana ja kiinnittänyt huomiota siviilikriisinhallinnan riittämättömiin määrärahoihin suhteessa käytännön todellisiin tarpeisiin (UaVL 3/2004 vp, UaVL 10/2005 vp, UaVM 1/2007 vp, UaVL 7/2008 vp, UaVM 9/2008 vp). Valiokunta totesi lausunnossaan (UaVL 7/2008 vp) valtion talousarvioksi vuodelle 2009 annetusta esityksestä pitävänsä myönteisenä siviilikriisinhallinnan rahoitustason nostamista noin 18 miljoonan euron vuositasolle.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ulkoasiainministeriön nykyinen noin 18 miljoonan euron määräraha riittää kattamaan noin 130 asiantuntijan osallistumistasosta aiheutuvat kustannukset. Siviilikriisinhallintaoperaatioiden toimintaympäristöjen vaikeutuessa yhä lisääntyvä tarve materiaali- ja logistiikkavalmiuksille sekä vakuutuksille ovat tuoneet tarpeen tarkistaa laskentaperusteet. Vuoden 2008 tilinpäätöksen mukaisesti keskimääräiset kustannukset lähetettyä asiantuntijaa kohden olivat 140 000 euroa vuositasolla. Vastaavasti Afganistanissa palvelevan sotilaan kustannukset ovat selonteon mukaan 150 000 euroa vuositasolla.

Siviilikriisinhallinnan kansallisessa strategiassa todetaan, että Suomen osallistumistason laajentamiseksi tavoitteena on luoda edellytykset siviilikriisinhallintatehtäviin lähetettävien suomalaisten asiantuntijoiden määrän nostami-

seksi vähintään 150 asiantuntijan vähimmäistasolle. Tämä edellyttää kotimaan valmiuksien kehittämistä samassa suhteessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisin käytävissä olevat määrärahat eivät ole riittäviä kansallisen strategian asettaman tavoitteen saavuttamiseksi puhumattakaan selonteon tavoitteesta nostaa asiantuntijoiden määrää huomattavasti.

Valiokunta pitää selonteon puutteena siviilikriisinhallinnan osallistumistason nostamistavoitteen jättämistä vaille konkreettista toimintalinjausta. Valiokunta toteaa kantanaan, ettei siviilikriisinhallinnan osallistumistason nostaminen ole mahdollista ilman riittävää panostusta kotimaan valmiuksien kehittämiseen. Valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin selonteossa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi muun muassa laatimalla poikkihallinnollisen selvityksen siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämistarpeista kustannusarvioineen.

Sotilaallinen kriisinhallinta. Selonteossa todetaan, että Suomi jatkaa sotilaalliseen kriisinhallintaan tarkoitettujen kykyjen kehittämistä painopisteen ollessa yhteensopivuuden ja nopean toimintakyvyn kehittämisessä. Aikaisempien turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen perusteella kehitettyjä meri- ja ilmavoimien kykyjä voidaan selonteon mukaan käyttää kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy näihin linjauksiin. Valiokunta korostaa puolustusvaliokunnan (PuVL 4/2009 vp) tavoin, että kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen ensisijainen kriteeri on vaikuttavuus kriisien ratkaisemiseen. Koulutukselliset perusteet osallistumiselle ovat toissijaisia tavoitteita. Valiokunta painottaa, että Suomen tulisi myöskin olla riittävästi mukana YK:n johtamissa rauhanturvaamisoperaatioissa Suomen perinteisen YK-roolin mukaisesti.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan osallistuminen Nato-johtoisiiin operaatioihin Kosovossa ja Afganistanissa säilyy lähivuosina

Suomen sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen painopisteenä. Vuonna 2011 Suomi osallistuu kahden EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon ja mahdollisiin operaatioihin vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nopean toiminnan kyvyn kehittäminen ja osallistuminen EU:n taisteluosastojen toimintaan muodostaa osan Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan. Valmiusjoukkojen koulutus- ja valmiusajan menot rahoitetaan sotilaallisen kriisinhallinnan budjetista, eli valmiusjoukkojen valmiusvuorojen määräraha vaikutus kriisinhallinnan muihin osallistumismahdollisuuksiin voi vuositasona olla huomattavan suuri.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy puolustusvaliokunnan lausunnossaan (PuVL 4/2009 vp) esittämään arvioon taisteluosastokonseptiin liittyvistä ongelmista. Ulkoasiainvaliokunta pitää puolustusvaliokunnan tavoin merkittävänä taisteluosastokonseptiin liittyvänä riskinä sitä, että unionimaiden halu ja kyky luovuttaa joukkojaan taisteluosastoihin, jos niitä ei käytetä, tulee vähitellen hiipumaan. Valiokunta painottaa puolustusvaliokunnan tavoin ongelman merkitystä Suomen kohdalla, joka rekrytoi merkittävän osan taisteluosastojen henkilöstöstä reservistä. Puolustusvoimat on toistaiseksi pystynyt käyttämään taisteluosastoissa palvelutta reservin henkilöstöä muissa kriisinhallintaoperaatioissa taisteluosastojen päivystysvuoron päättymisen jälkeen. Järjestely ei ole kuitenkaan ongelmaton perhetilanteen tai siviiliammatin kannalta, sillä ajallisesti tällainen järjestely kestää yhteensä 2—2,5 vuotta.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota puolustusvaliokunnan lausuntoon (PuVL 4/2009 vp), jonka mukaan sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin hakeutuvien henkilöiden määrä on ollut 2000-luvulla laskussa. Aivan viime aikoina tilanne on jonkin verran parantunut muun muassa maksettaviin korvauksiin tehtyjen korotusten ansiosta. Valiokunta yhtyy puolustusvaliokunnan kantaan, jonka mukaan on tärkeää, että siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävien palvelussuhteen ehdot eivät merkittävästi poikkea toisistaan.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan tukee puolustusvoimien yhteistointakyvyn kehittämistä ja kansallisen puolustuksen toimintakykyä. Sotilaalliseen kriisinhallintaan käytetään pääosin samoja voimavaroja, joita on varattu kansalliseen puolustukseen. Sotilaallinen kriisinhallinta ja kansallisen puolustuskyyvyn ylläpitäminen ovat puolustusvoimien toisiaan tukevia toimintamuotoja.

Sotilaallisen kriisinhallinnan resurssit. Selonteossa todetaan, että kriisinhallinnan kasvaneet vaatimukset ja nykyisen vaikuttavuustason säilyttäminen edellyttävät sotilaalliseen kriisinhallintaan käytettävän määrärahatason asteittaista korottamista 150 miljoonaan euroon. Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannukset jakautuvat ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön pääluokkiin. Puolustusministeriön osalta määrärahojen asteittainen lisäys sisältyy valiokunnan saaman selvityksen mukaan selonteossa esitettyyn koko hallinnonalan kahden prosentin vuosittaiseen korotukseen. Ulkoasiainministeriön osalta selontekoon ei sisälly linjausta siitä, miten asteittainen korotus on suunniteltu toteutettavaksi.

Ulkoasiainvaliokunnan arvion mukaan täysimääräisenä toteutuessaan esitetty asteittainen määrärahatason korotus mahdollistaisi Suomen osallistumistason säilyttämisen suunnitellun nykyisellä 700—800 sotilaan tasolla. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että osallistuminen EU:n taisteluosastojen toimintaan katsotaan sotilaalliseen kriisinhallintaan budjetoiduista varoista. Suomen seuraavat taisteluosastositoumukset ovat vuoden 2011 alkupuoliskolla, jolloin on varauduttava myös mahdollisiin taisteluosaston operaatiosta aiheutuviin menoihin.

Asevalvonta. Selonteon mukaan Suomi osallistuu monenkeskisen asevalvonnan tehostamispyrkimyksiin ja ottaa toiminnassaan erityisesti huomioon asevalvonnan yhteydet kansainvälisen turvallisuuden edistämiseen ja kokonaisval-

taisen kehityksen tukemiseen. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä linjausta ja selontekoon sisältyviä muita asevalvontaa koskevia painotuksia oikeina.

Valiokunta korostaa selonteon tavoin YK:n merkitystä monenkeskisen asevalvonta- ja aserisuntajärjestelmän perustana ja ensisijaisena foorumina monenkeskisille sopimusjärjestelyille. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että eräät merkittävät aseidenriisuntasopimukset, kuten jalkaväkimiinat kieltävä Ottawan sopimus ja rypäleasideiden kieltoa koskeva Oslon sopimus, neuvoteltiin YK-järjestelmän ulkopuolella. Valiokunta arvioi, että merkittäviä aseidenriisuntasopimuksia saatetaan jatkossakin neuvotella YK-järjestelmän ulkopuolella, ja valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu myös näihin neuvotteluihin, koska Suomella on myös kansallisen puolustuksen erityispiirteiden tähden vahva tarve vaikuttaa asevalvontaprosesseihin. Valiokunnan mielestä YK-järjestelmän ulkopuolella syntyneitä asevalvonta- tai aseidenriisuntasopimuksia arvioitaessa on otettava huomioon humanitaariset tarpeet, kansallisen puolustuksen tarpeet ja sopimusten alueellinen kattavuus.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteon kantaan, jonka mukaan rypäleasideiden kieltoa koskeva Oslon sopimus on humanitaarisesta näkökulmasta merkittävä. Valiokunta tukee selonteon linjausta, jonka mukaan tilannetta Oslon sopimuksen osalta voidaan arvioida uudelleen, kun puolustusvoimien suorituskykyyn liittyvä tutkimus on tehty ja rypäleasideiden kansainvälinen kehitystyö, niiden hankintamahdollisuudet ja kustannusvaihtoehdot on selvitetty. Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan vuosittain selvitys rypäleaseita koskevasta kehityksestä. Selvitys tulee sisällyttää hallituksen toimenpidekertomukseen.

Yhteiskunnan toimivuuden turvaaminen

Selonteon kansainvälisen turvallisuuskehityksen arvion mukaan Suomeen kohdistuvat todennäköisimmät uhkakuvat liittyvät uusiin ughiin,

joiden takana ovat muut kuin valtiolliset toimijat. Uusina uhkina selonteossa pidetään terrorismia, suuronnettomuuksia, pandemioita, tietohyökkäyksiä ja muita yhteiskunnan toimivuuteen kohdistuvia häiriötä. Ulkoasiainvaliokunnan tavoin hallintovaliokunta on omassa lausunnossaan (HaVL 6/2009 vp) kiinnittänyt huomiota selonteon käsittelyn hajanaisuuteen ja pintapuolisuuteen näiden kysymysten osalta. Tämä voi ulkoasiainvaliokunnan arvion mukaan johtua siitä, että hallitusohjelman mukaan sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet määritellään poikkihallinnollisesti sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Kuten tässä mietinnössä on jo aiemmin todettu, tätä ratkaisua ei voida pitää kokonaisuuden kannalta onnistuneena. Uusia uhkia on käsitelty seikkaperäisesti hallintovaliokunnan lausunnossa HaVL 6/2009 vp.

Terrorismi ja järjestäytynyt rikollisuus. Selonteon mukaan Suomeen ei arvioida kohdistuvan tällä hetkellä erityistä terrorismin uhkaa, mutta sen muodostama uhka on mahdollinen ja siihen on varauduttava. Kansainvälisen terrorismin yksi vakavimmista uhkakuvista on joukkotuhoaseiden joutuminen terroristien käsiin.

Saadun selvityksen mukaan terrorismin uhkaa joissain EU:n jäsenvaltioissa lisää muun muassa pysyvästi maassa asuvan ulkomaalais-taustaisen, esimerkiksi ääri-islamilaisten henkilöiden radikalisoituminen siihen pisteeseen, että hän on valmis terroritekoon. Joissain tapauksissa nämä henkilöt ovat syntyneet ja asuneet koko ikänsä Euroopassa. Tämän tyyppistä terrorismia voidaan parhaiten ennalta estää ja torjua johdonmukaisella kotouttamispolitiikalla, riittävällä kotouttamistoimien resursoinnilla, varmistamalla erilaisten vähemmistöjen demokraattiset vaikuttamismahdollisuudet sekä estämällä syrjäytymistä. Terrorismin torjunnassa olennaisia ovat toimivat ja tiiviit yhteistyö- ja tiedonvaihtomenetelmät muiden maiden turvallisuus- ja tiedusteluviranomaisten kanssa. Valiokunta pitää kii-reellisenä Suomen laaja-alaisen terrorismin vastaisen strategian valmistumista, joissa on pureuduttava myös edellä mainittuihin kysymyksiin.

Järjestäytynyt rikollisuus etsii koko ajan uusia toimintamuotoja. Suomen kaltaisessa avoimessa ja läpinäkyvästi toimivassa yhteiskunnassa on vielä suhteellisen hyvät mahdollisuudet tunnistaa nopeasti jalansijan muodostamiseen pyrkivät rikollisverkot. Poliisin, tullin ja rajavartioston välinen viranomaisyhteistyö antaa valiokunnan käsityksen mukaan hyvät edellytykset tunnistaa järjestäytyneen rikollisuuden toimijat. Valiokunta pitää tärkeänä, että lainvalvontaviranomaisilla on riittävät keinot ennakoida uusien rikollisuuden alojen syntyä. Esimerkkinä näistä uusista rikollisuuden muodoista voidaan mainita tieto- ja viestintäverkkorikokset, jotka voivat helposti halvaannuttaa vakavasti yhteiskunnan keskeisiä toimintoja.

Huoltovarmuus. Valiokunta yhtyy selonteon näkemykseen siitä, että kansainvälisesti Suomen huoltovarmuus on hyvin järjestetty. Globaali talouskehitys on merkinnyt taloudellisen toiminnan tehostumista, mutta samalla keskinäiset riippuvuudet ovat lisääntyneet ja alttius erilaisille häiriöille ja taloudellisille kriiseille on kasvanut. Riippuvuus tuontienergiasta ja kriittisen infrastruktuurin sekä eräiden tuotannonalojen ja palveluiden osittainen siirtyminen ulkomaiseen määräysvaltaan edellyttävät tiivistä kansainvälistä yhteistyötä, mutta myös toimivaa kansallista kumppanuussuhdetta julkisen ja yksityissektorin välillä. Valiokunta viittaa myös valtioneuvoston 21.8.2008 tekemään päätökseen huoltovarmuustavoitteista, jossa yleiseksi lähtökohdaksi todetaan edelleen kansallisiin voimavaroihin ja toimenpiteisiin perustuva huoltovarmuus, jota täydentää ja vahvistaa Euroopan unionin jäsenyys ja muu kehittyvä kansainvälinen huoltovarmuusyhteistyö. Valiokunta pitää tätä lähestymistapaa oikeana. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy myös selonteossa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan kriittisen infrastruktuurin ja tuotannon varmistaminen sekä sotilaallisen maanpuolustuksen tarpeet saattavat edellyttää valtion määräysvallan tai omistuksen säilyttämistä strategisesti tärkeissä yhtiöissä. Valiokunta korostaa, että Pohjoismaiden kesken tiivisty-

vä puolustusyhteistyö edellyttää myös huoltovarmuusnäkökohtien huomiomista.

Valiokunta pitää tärkeänä, että valtiojohdon ja turvallisuusviranomaisten sähköinen viestintä ja tietojärjestelmien toiminta varmistetaan kaikissa tilanteissa. Tietoverkkojen häiriötön toiminta on yhä keskeisempi kysymys myös turvallisuuspolitiikan kannalta. Ulkoasiainvaliokunta on antamassaan mietinnössä (UaVM 1/2007 vp) pitänyt tärkeänä, että verkkoturvallisuutta käsiteltäisiin aiempaa perusteellisemmin nyt annetussa selonteossa. Valtioneuvoston pyrkimykset verkkoturvallisuuden kohentamiseksi käydään selonteossa yleisesti läpi. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä viitaten tältä osin puolustusvaliokunnan lausuntoon (PuVL 4/2009 vp), että puolustusministeriön hallinnonalalle on osoitettu vuonna 2009 suuruudeltaan 197 miljoonan euron määräraha koko julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden parantamiseen.

Väestönkehitys. Selonteossa väestönkehitys on kuvattu yhtenä pitkän aikavälin maailmanlaajuisena kehityskulkuna, jonka keskeisiä trendejä ovat syntyvyyden lasku ja väestön ikääntymisen kehittyneissä maissa, väestön nopea kasvu kehittyvissä maissa, lisääntyvä kaupungistuminen sekä muuttoliikkeet. Selonteko määrittää väestönkasvun keskeiseksi kansalliseksi haasteeksi työperäisten maahanmuuttajien kotouttamisen onnistumisen syrjäytymisen ja sen mahdollisten seurannaisilmiöiden ehkäisemiseksi. Valiokunta pitää väestönkasvua koskevaa käsittelyä ja arviointia suppeana. Väestönkasvu on joidenkin arvioiden mukaan merkittävin ihmiskuntaa kohtaava muutos. Väestönkasvulla on kiistatta vaikutusta laajempaan turvallisuustilanteeseen. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomi toimii aktiivisesti väestönkasvusta johtuvien moniulotteisten seurausten analysoimiseksi ja hallitsemiseksi.

Viranomaistoiminnan resurssit. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan (VaVL 9/2009 vp) ja hallintovaliokunnan (HaVL 6/2009 vp) lausunnoissa esiin nostettuun huo-

leen poliisin ja Rajavartiolaitoksen resurssien riittävydestä suhteessa selonteossa asetettuihin tavoitteisiin. Valtiovarainvaliokunnan lausunnon mukaan poliisi tarvitsee sille turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa määriteltyjen tehtävien täyttämiseen vähintään 10 miljoonan euron lisärahoituksen ja poikkeamisen samalla myös tuottavuusohjelman tavoitteista. Ensisijaisesti lisäresursseja tarvitaan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan, suojelupoliisin terrorismintorjunnan tehostamiseen sekä todistajansuojeluun ja viranomaisuhkien torjuntaan. Valiokunta toteaa, että henkilötyövoimaa ei voida kuitenkaan kompensoida yksinään välineillä ja ohjelmistoilla, vaan yhteistoiminta vaatii myös kohdennettua henkilöstöresurssien lisäämistä painopistealueittain.

Rajavartiolaitoksen joukkojen sotilaallisen suorituskyvyn kehittäminen toteutetaan yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa, ja kehittäminen rahoitetaan puolustusbudjetista. Tämä mahdollistaa Rajavartiolaitoksen joukkojen kehittämisen sille määriteltyjä tehtäviä vastaavasti. Selonteossa ei ole käsitelty Rajavartiolaitoksen resursseja määriteltyjen muiden tehtävien osalta.

Ulkoasiainvaliokunta on aiemmin tässä mietinnössä viitannut selonteon epäjohtonmukaisuutteen sisäisen turvallisuuden käsittelyn osalta. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että jatkossa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että selonteossa linjattuihin toimiin osoitetaan riittävät taloudelliset resurssit sekä sisäisestä että ulkoisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten osalta.

Suomen puolustuskyvyn ylläpitäminen

Selonteon mukaan Suomen puolustuskyvyn ylläpitämisen lähtökohtana on, että Suomeen kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön tai sillä uhkaamisen mahdollisuutta ei voida sulkea pois. Valiokunta yhtyy puolustusvaliokunnan näkemukseen (PuVL 4/2009 vp), jonka mukaan alueellisen puolustusperiaatteen soveltaminen koko maassa ja koko maan puolustaminen eivät

ole mahdollisia ilman yleisen asevelvollisuuden tuottamaa suurta ja osaavaa reserviä. Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomi ei käytä sotilaallisen suunnittelun perustana ulkopuolelta tulevaa sotilaallista apua, vaikka kehittääkin valmiuksiaan avun vastaanottamiseen edellisten selontekojen linjausten pohjalta.

Suomen puolustusratkaisu. Suomi ylläpitää uskottavaa kansallista puolustusta, jolla varaudutaan torjumaan Suomeen kohdistuva sotilaallisen voiman käyttö tai sillä uhkaaminen. Suomen puolustus perustuu alueellisen puolustuksen periaatteeseen, yleiseen asevelvollisuuteen ja laajaan reserviin sekä vahvaan maanpuolustustahtoon. Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön tukee Suomen puolustuskyvyn ylläpitämistä. Alueellisiin joukkoihin ja valtakunnallisiin liikkuviin joukkoihin perustuva puolustusjärjestelmä kattaa koko maan alueen. Sotilaallisen maanpuolustuksen perusta säilyy ennallaan, mitä myös turvallisuuspoliittinen seurantarayhmä edellytti.

Puolustusvoimien kehittämisen painopiste on vuoteen 2012 saakka ilmapuolustuksessa vuoden 2004 selonteossa linjatun mukaisesti. Tämän jälkeen painopiste siirtyy maavoimien alueellisiin ja paikallisiin tehtäviin käytettävien alueellisten joukkojen kehittämiseen ja vuoden 2016 jälkeen maavoimien koko maan alueella käytettäviin, liikkuviin operatiivisiin joukkoihin. Alueellisten joukkojen organisaatioista muodostetaan entistä joustavampia ja niiden käyttö- ja toimintaperiaatteita kehitetään aktiivisemmiksi puolustustaistelussa. Alueellisen puolustuksen toteutuksen edellytyksenä on, että operatiiviset ja alueelliset joukot ovat suorituskykyisiä ja tehtäviensä mukaisesti varustettuja.

Puolustuksen resurssointi. Puolustushallinnon antaman selvityksen mukaan puolustusbudjetin kahden prosentin korotus on tarpeen maavoimien alueellisten joukkojen suorituskyvyn ylläpitoa varten. Siihen kuuluu valiokunnan saaman selvityksen mukaan viiden taisteluryhmän varustaminen korvaamaan jalkaväki- ja jääkäripri-

kaateja, jotka poistuvat sodan ajan kokoonpanoista materiaalin vanhentumisen vuoksi ensi vuosikymmenellä. Kehittämisohjelman hinta on saadun selvityksen mukaan noin 800 miljoonaa euroa, joista kahden prosentin korotus kattaisi 300 miljoonaa euroa vuosina 2011—2016. Ilman suunniteltua korotusta vuodesta 2011 alkaen putoaa rahoituksen taso noin puoleen suunnitellusta riittäen parhaimmillaan kahden tai kolmen taisteluryhmän varustamiseen.

Valiokunta toteaa, että puolustusvaliokunnan lausunnossa (PuVL 4/2009 vp) on käsitelty puolustuksen kehittämistä syvällisesti ja perusteellisesti. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy näiltä osin puolustusvaliokunnan linjauksiin. Puolustusvaliokunta kiinnittää lausunnossaan lisäksi huomiota siihen, että vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi lausuman siitä, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin erityisen suomalaisen puolustusteollisuuden tulevaisuutta turvaavan strategian linjaamiseksi ja että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon erillisen osion tästä asiasta. Valiokunta yhtyy puolustusvaliokunnan kantaan ja pitää erittäin vakavana puutteena tämän erillisen osion puuttumista käsiteltävänä olevasta selonteosta.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että käsiteltävänä oleva selonteko on puolustuksen kehittämisen osalta aikaisempia turvallisuus- ja puolustuspoliittisia selontekoja yleisluontoisempi. Selonteon osoittamien puolustuksen kehittämisen erityisten haasteiden, kuten esimerkiksi seuraavan vuosikymmenen puolivälissä tapahtuvan maavoimien kaluston nopean vanhenemisen sekä sodan ajan joukkojen määrän eri syistä tapahtuvan vähentämisen, vaikutuksia puolustuskyvyn ylläpidon kannalta ei ole selonteossa arvioitu perusteellisemmin. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden lausuntojen perusteella ulkoasiainvaliokunta pitää todennäköisenä, että puolustusvoimien rakenteessa ja toiminnassa tarvitaan pitkällä aikavälillä muutoksia. Selontekoon sisältyvää kahden prosentin puolustusmäärärahojen korotusta on perusteltu teknisen kallistuman kompensoinnilla, joten se

ei lisää ostovoimaa. Valiokunta pitää valitettavana, että puolustusvoimien rakenteiden ja toiminnan tason muutoksia koskevia linjauksia ei ole kirjattu selontekoon, vaikka rakenteelliset kysymykset tuotiin esiin valiokunnan kuulemien puolustushallinnon asiantuntijoiden lausunnoissa. Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston tavoitteena on selonteon sisältämän rahoitusmallin avulla luoda edellytykset hallitulle rakennemuutokselle ja pitää tätä tavoitetta perusteltuina.

Valiokunta edellyttää, että selonteossa mainittu sodan ja rauhan ajan rakenteita koskeva selvitystehtävä pitää laatia yksityiskohtaisesti, operatiiviset perusteet huomioon ottaen. Seuraavassa selonteossa tulee tuoda selkeästi esille, miten puolustusvoimien rakenteita on suunniteltu muutettavaksi tulevilla selontekokausilla.

Selonteon mukaan puolustuskyvyn ylläpidon, kehittämisen ja käytön tavoitteet on saavutettavissa vuoden 2008 puolustuksen kokonaisu-rahoituksen reaalitasolla, jossa otetaan huomioon puolustusmateriaalin kallistuminen. Selonteossa todetaan, että vuotuinen hinta- ja kustannustasomuutos katetaan täysimääräisesti. Valtiovarainvaliokunnan lausunnon (VaVL 9/2009 vp) mukaan puolustusvoimien toimintamenojen (mom. 27.10.019) ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen (mom. 27.30.20) osalta hintatasotarkistus tehdään elinkustannusindeksin kehitystä vastaavasti. Puolustusmateriaalihankintojen (mom. 27.30.18) osalta hintatasotarkistus tehdään teollisuuden tuottajahintaindeksin aluerän DK (koneiden ja laitteiden valmistus) kehitystä vastaavasti. Ennakollisen korotuksen suuruus on molemmissa laskentatavoissa 1,5 prosenttia. Kun lopullinen tieto indeksien kehityksestä saadaan, tehdään tarvittavat korjaukset. Laskennan peruslähtökohdana käytetään indeksien vuoden 2007 vuosikeskiarvoja. Myös jatkossa hintatasotarkistus tehdään vuoden keskimääräisen hintakehityksen mukaisesti käyttäen indeksien vuosikeskiarvoja.

Selonteon mukaan vuonna 2011 puolustusbudjettiin tehdään indeksitarkistusten lisäksi kahden prosentin tasokorotus. Menoja lisätään kahdella prosentilla edellisen vuoden puolustusministeriön hallinnonalan kehykseen luettavien menojen yhteismäärästä ja reaalitason säilyttämiseksi tähän lisäykseen tehdään vuosittain kahden prosentin korotus. Käytännössä tämä tarkoittaa noin 50 miljoonan euron tasokorotusta.

Valtion omaisuuden arvon turvaamiseksi tehtävä toimitilojen kunnossapidon tason nosto on tarkoitus kattaa tulevissa puolustusbudjeteissa, mikäli toimitilojen omistaja ei vastaa näistä kustannuksista. Tästä aiheutuu 9—10 miljoonan euron vuotuiset menot. Kunnossapitoon tarvittava lisärahoitus on osa puolustushallinnon kiinteistöuudistuksen rahoitusvajetta, josta tulee sopia pikaisesti puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön välillä. Kiinteistöuudistuksen rahoitusvaje ei selonteossa sisälly kahden prosentin tasokorotukseen.

Ulkoasiainvaliokunta pitää valtiovarainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan tavoitin kahden prosentin korotusta puolustusvoimien tasapainoisen kehittämisen kannalta perusteltuna. Myös valtiontalouden kehyspäätöksessä on otettu huomioon puolustushallinnon määrärahalisäykset. Valiokunta toteaa, että jos rahoituksen taso jää alle esitetyn esimerkiksi globaalin talous- ja finanssikriisin vaikutusten johdosta, puolustushallinnon tulee selvittää tasapainoisen kokonaisuuden varmistamiseksi erilaiset kustannusten alentamisvaihtoehdot. Tämä selvitystyö voidaan tehdä seuraavan selontekoprosessin yhteydessä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tällaisessa selvitystyössä pidetään lähtökohdana koko maan puolustamista, yleistä asevelvollisuutta ja sen edellyttämää varuskuntarakennetta.

Puolustusvaliokunta huomauttaa lausunnossaan (PuVL 4/2009 vp), että vuosittaisesta noin 50 miljoonan euron lisäyksestä on tarkoitus rahoittaa myös puolustusministeriön hallinnonalalle

kuuluvia sotilaallisen kriisinhallinnan kustannuksia. Puolustusvaliokunnan mukaan kotimaan puolustuksen tarpeet on asetettava etusijalle tilanteessa, jossa taloudelliset voimavarat eivät riitä kaikkien asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä jatketaan ja että valtioneuvosto ryhtyy välittömiin toimiin menettelyn kehittämiseksi ottaen huomioon mietinnössä esitetyt näkemykset mukaan lukien laajan turvallisuuskäsityksen määritelmä.

2. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkien turvallisuuden alalla toimivien hallinnonalojen kehittämistä, mukaan lukien voimavarat.

3. Eduskunta edellyttää, että selkeään toimeksiantoon perustuva parlamentaarinen seurantaryhmä asetetaan jatkosakin tukemaan selonteon valmistelua.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon seikkaperäisen arvion, miten puolustusvoimien rakenteita on suunniteltu muutettaviksi tulevilla selontekokausilla. Näin tulee tehdä varsinkin, jos rahoituksen taso jää alle esitetyn esimerkiksi talous- ja finanssikriisin johdosta.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi tasolle, joka mahdollistaa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen kestäväen kohottamisen vähintään siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle.

6. Eduskunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan tarpeen mukaan selvitys pohjoismaisen puolustusalan kehittämistä ja syventämistä koskevien uusien päätösten valmistelusta.

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pertti Salolainen /kok	Katri Komi /kesk
vpj.	Markku Laukkanen /kesk	Annika Lapintie /vas (osittain)
jäs.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Elisabeth Naucclér /r (osittain)
	Pekka Haavisto /vihr	Aila Paloniemi /kesk
	Eero Heinäluoma /sd	Pekka Ravi /kok
	Antti Kaikkonen /kesk	Ben Zyskowicz /kok (osittain)
	Antti Kalliomäki /sd	vjäs. Juha Korkeaoja /kesk (osittain)
	Ilkka Kanerva /kok	Erkki Tuomioja /sd
	Tanja Karpela /kesk (osittain)	Kimmo Sasi /kok (osittain)
	Kimmo Kiljunen /sd (osittain)	Esko-Juhani Tennilä /vas (osittain).

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Olli-Pekka Jalonen, valiokuntaneuvos Minna Hulkonen.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Selonteon eräät Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruslinjaa käsittelevät muotoilut ovat synnyttäneet sekaannusta ja epävarmuutta sen jälkeen, kun hallitus on halunnut poiketa sekä edellisen selonteon että parlamentaarisen seurantaryhmän yksimielisistä kannanotoista. Tärkeätä ei ole tietenkään kiinni pitäminen joistain nimenomaisista sanamuodoista, vaan oleellista on se, ettei käytetyistä määritteistä synny epäselvyyttä Suomen linjasta. Selonteon antamisen jälkeen eri hallituspuolueiden edustajat ovat hämentävällä tavalla esittäneet toisistaan poikkeavia tulkintoja siitä, että selonteolla ei ole ollut tarkoitus muuttaa Suomen tähänastisia linjauksia, vaan säilyttää Suomen suhtautuminen sotilaallisen liittoutumisen mahdollisuuteen samanaikaisena, kuin se on tähänkin asti ollut. Tästä syystä pidämme valitettavana, että valiokunta ei ole kuitenkaan halunnut omassa mietinnössään selkeyttää asiaa koskevaa kannanottoa, mikä olisi parhaiten voitu tehdä yhtymällä selonteon ohella niihin muotoiluihin, joista parlamentaarissa seurantaryhmässä oli yksimielisyys.

Sosialidemokraatit hyväksyvät täysin seurantaryhmän linjaukset ja olisivat toivoneet koko valiokunnan voivan ottaa ne nimiinsä tänäänkin:

"Seurantaryhmän mielestä Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjaukset ovat kestäviä eivätkä edellytä olennaisia tarkistuksia. Suomen tulee jatkossakin huolehtia omasta uskottavasta puolustuksesta ja osallistua kehittyvään eurooppalaiseen turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön. Lähtökohtana on, että koko maata puolustetaan ja puolustusjärjestelmän perustana säilyy yleinen asevelvollisuus. Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa ja harjoittaa yhteistyötä Naton kanssa sekä ylläpitää mahdollisuutta haakea Naton jäsenyyttä."

Selonteon parlamentaarinen seurantaryhmä saavutti viime kesäkuussa yksimielisyyden myös puolustusmenojen resursoinnista. Ryhmän mukaan menojen nykyinen taso turvataan,

mutta valtiontalouteen kohdistuu niin merkittäviä haasteita, että puolustusmenojen muiden hallinnonalojen menokehitystä suurempi nosto ei ole käytännössä mahdollista.

Seurantaryhmän mukaan: "Puolustusvoimia kehitetään osana muuta yhteiskuntaa ja sen tarpeita. Tästä syystä seurantaryhmän mielestä ei ole tarkoituksenmukaista kasvattaa puolustusmenojen suhteellista osuutta valtion kokonaisuudesta. Puolustusmenojen merkittävää kasvattamista ei puolla myöskään Suomen vakaa turvallisuusympäristö. Seurantaryhmä pitää perusteltuna, että puolustusvoimien pitkäjänteisen kehittämisen takia resursoinnin lähtökohdaksi otetaan nykyinen menotaso, jota korotetaan inflaation huomioivin tarkistuksin."

Seurantaryhmän kannanoton jälkeen taloustilanne on olennaisesti heikentynyt ja julkisen talouden ongelmat ovat pahentuneet.

Vanhasen hallitus irrottautui parlamentaarisen seurantaryhmän linjauksista ilman mitään keskustelua puolueiden kesken. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa ei ole tullut esille mitään uusia, käännettä selittäviä näkökohtia.

Nykyisen hallituksen aikana puolustusmäärärahoja on jo nostettu kolmeen otteeseen yhteensä lähes 500 miljoonalla eurolla. Nyt esitettävä uusi pysyvä lisäys merkitsee asehankintamäärärahojen merkittävää korotusta tilanteessa, jossa monista kansalaisten peruspalveluista ollaan säästämässä.

Puolustusmenojen nostoa on perusteltu asejärjestelmien kallistumisella. Puolustusministeriön hallinnonalan yleinen kahden prosentin reaalinousu onkin tarkoitus kohdistaa lähes kokonaisuudessaan asehankintoihin. Tämä tarkoittaa käytännössä, että ensi vaalikauden loppuun mennessä Suomi nostaisi varustelumäärärahoja reaalisesti noin 20 prosenttia. Varustelumäärärahojen viidenneksen nosto ei perustu mihinkään uhkakuva-analyysiin ja on täysin kestävä linjaus muiden yhteiskunnan tarpeiden kannalta.

Ulkoasiainvaliokunnan enemmistö antoi lausunnossaan tuen tälle hallituksen epärealistiselle linjaukselle, vaikkakin viittaa jo siihen mahdollisuuteen, ettei rahoituslupausta voitaisi välttämättä ensi vaalikaudella täyttää. Hallituksen talouslinjan ristiriitaisuutta kuvaa, että yhtä aikaa luvataan puolustusvoimille asehankintamäärärahojen viidenneksen nostoa ja samaan aikaan peräänkuulutetaan julkisten menojen säästämistarpeita velkaantumiskierteen pysäyttämiseksi.

Hallituksen ja ulkoasiainvaliokunnan enemmistön linjaus antaa puolustusvoimien kehittämiselle väärän signaalin ja on pitkän ajan vastuulliselle kehitystyölle suorastaan vahingollinen. Epärealistiset menonlisäyslupaukset ovat omiaan johtamaan ylimitoitettuihin hankintaohjelmiin, joista on myöhemmin hankala irrottaa. Puolustusrahojen sitominen pitkäaikaisiin ja ylisuuriin varusteluohjelmiin saattaa johtaa jo ensi vaalikaudella leikkauksiin puolustusvoimain muissa menoissa ja on osaltaan näin johtamassa myös esityksiin varuskuntien lopettamisista. Seuraukset voivat olla puolustusvoimien jokapäiväiselle työlle erittäin vahingollisia.

Edessä oleva talousnäkökulma huomioiden nyt tulisikin toimia niin, että aiempi parlamentaarinen yhteisymmärrys puolustusmenojen nyky-

tasen säilyttämisestä otettaisiin kehittämistyön lähtökohdaksi. Tämä tarkoittaisi lähivuosina selvästi pienempien varusteluohjelmien käynnistämistä kuin hallituksen linjaus sisältää. Samanlaista varusteluohjelmista tinkimistä tehdään kuitenkin parhaillaan maailmanlaajuisesti, eikä nykytasen säilyttäminen vaaranna Suomen puolustuksen uskottavuutta myöskään jatkossa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy kannanoton:

1. Eduskunta yhtyy selonteon parlamentaarisen seurantaryhmän kannanottoon, jonka mukaan Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjaukset ovat kestäviä eivätkä edellytä olennaisia tarkistuksia.

2. Eduskunta edellyttää, että puolustusmenojen lähivuosien kehitys sopeutetaan taloustilanteeseen parlamentaarisen selontekoryhmän yksimielisen esityksen mukaisesti

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 2009

Eero Heinäluoma /sd
Antti Kalliomäki /sd

Kimmo Kiljunen /sd.
Erkki Tuomioja /sd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Selonteossa on vääriä ja yksipuolisia arvioita ja vääriä politiikkasuosituksia. Puolustusvaliokunnan lausunnon (PuVL 4/2009 vp) toisessa eriävässä mielipiteessä on seikkaperäisesti käsitelty ja oiottu selonteon virheellisiä ja harhaanjohtavia arvioita, jotka koskevat varsinkin Natoa.

Hallituksen selonteon mukaan Pohjois-Atlantin sotilasliitolla Natolla on "turvallisuutta ja vakautta ylläpitävä ja edistävä vaikutus". Lisäksi selonteko väittää, että Naton tavoitteet "kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden edistämiseksi ovat yhteensopivat Suomen ja EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kanssa". Naton laajentumiseen hallitus ei näe liittyvän minkäänlaisia ongelmia.

Kumpikaan selonteon väite ei pidä paikkaansa. Naton laajentuminen Elbeltä kohti entisen Neuvostoliiton ydinalueita eli nykyistä Venäjän federaatiota on selvästi lisännyt jännitystä jo tähän mennessä saati, että Nato laajenisi nykyisestä. Naton laajentumisen takia ei ole edetty koko Euraasian kattavan turvallisuusjärjestelmän kehittämiseksi.

Selonteon kirjoittajat kyllä myöntävät, että Suomen mahdollisella Nato-jäsenyydellä olisi heijastusvaikutuksia turvallisuustilanteeseen Pohjois-Euroopassa ja lähialueilla, mutta eivät kerro, minkälaisia nuo vaikutukset olisivat. On selvää, että Suomen Nato-jäsenyys vaikuttaisi kuitenkin kielteisesti Itämeren alueen ja koko Pohjois-Euroopan turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen.

Selonteko kutsuu sotilasliittoa häveliäästi liittokunnaksi ja mainitsee, että Naton jäsenenä Suomi olisi täysivaltaisesti mukana sotilasliiton päätöksenteossa. Selonteko ei kuitenkaan arvioi sitä, minkälainen painoarvo eri jäsenmailla on päätöksenteossa, eikä liioin kerro sitä, että Naton suurin jäsenmaa Yhdysvallat ei anna muiden jäsenmaiden millään tavoin rajoittaa omaa toimintaansa.

Selonteko vaikenee myös siitä, mitä vaikutuksia on sillä, että sotilaallisesti Nato on täysin riippuvainen Yhdysvalloista. Naton turvatakuut tarkoittavatkin viime kädessä Yhdysvaltain turvatakuita. On mahdotonta kuvitella, että Yhdysvallat olisi kiinnostunut tukemaan sellaista Naton uutta jäsenmaata, joka ei olisi halukas auttamaan Yhdysvaltoja sen pyytäessä tukea. Viimeksi tämä kytkös näkyi siinä, että Yhdysvaltojen hyökätessä vuonna 2003 kansainvälisen oikeuden vastaisesti Irakiin kaikki Naton uudet jäsenmaat antoivat sotilaallista tukea joko jo hyökkäysvaiheessa tai viimeistään miehitysvaiheessa. Sen sijaan eräät vanhat jäsenmaat pidätyivät osallistumasta Irakin valloitukseen.

Hallituksen selonteko on kirjoitettu nimenomaan antamaan perusteita Suomen Nato-jäsenyydelle. Selonteossa Naton toiminta nähdään yksinomaan ja kaikin puolin myönteisenä. Suomen yhä laajempaa ja kiinteämpää yhteistyötä Naton kanssa sekä jäsenyyttä sotilasliitossa pidetään selonteossa ongelmattomana ja perusteltuna.

Naton kaikin puolin myönteinen arviointi sivuuttaa täysin sen seikan, että laajan sotilaallisen konfliktin sijasta Suomeen kohdistuvat keskeiset uhkat liittyvät ilmaston muutokseen, kansainväliseen rikollisuuteen ja terrorismiin, naiseen kohdistuvaan väkivaltaan, ihmiskauppaan, ihmisoikeusloukkauksiin, ruokakriisiin, ympäristökriiseihin, öljyn ja veden kaltaisten luonnonvarojen ehtymiseen, pandemioihin ja muihin sairauksiin, nälänhätiin, hajoaviin valtioihin sekä kaikesta edellä olevasta aiheutuvaan pakolaisuuteen, kuten valtiovarainvaliokunnan lausuntoon (VaVL 9/2009 vp) sisältyvässä ensimmäisessä eriävässä mielipiteessä todetaan. Tarvitaan voimakasta panostusta kehitysyhteistyöhön. Ei liioin ole syytä unohtaa kasvavaa työttömyyttä ja tarvetta kehittää omaa yhteiskuntaamme oikeudenmukaisemmaksi. Näihin todellisiin turvallisuusuhkiin ei voida vastata sotilaallis-

keinoin eikä varustelua kiihdyttämällä tai sotilaallisesti liittoutumalla.

Vasemmistoliiton mielestä Suomen Nato-jäsenyys ei lisää Suomen turvallisuutta eikä Vasemmistoliitto pidä jäsenyyttä perusteltuna.

On valitettavaa, että Suomi ei ole liittynyt Oslon rypäleaset kieltävään sopimukseen eikä selonteon laadinnassa ole etsitty rypäleaselle vaihtoehtoa. Rypäleaset ovat epätarkkoja ja huonosti toimivia. Ne muodostavat todellisen uhan siviiliväestölle. Rypäleaset saattavat räjähtää vasta jonkin ajan kuluttua, mikä vaikeuttaa niiden konfliktinjälkeistä raivausta. On havaittu, että uhreista merkittävä määrä on lapsia, jotka pitävät pieniä kiiltäviä pommeja leluina. Pidämme tärkeänä, että eduskunta tässä yhteydessä ottaisi kantaa rypäleaset vastaan.

Parlamentaarisen seurantar ryhmän kannasta poiketen Vanhasen hallitus haluaa voimakkaasti panostaa puolustusmenoihin. Hornet-lentokoneiden ns. päivitys ja varustaminen uudella aseistuksella maksaa noin tuhat miljoonaa euroa. Lähes samansuuruisella summalla hankitaan uusia ohjus- ja tutkajärjestelmiä. Lisäksi puolustusmäärärahoihin on tarkoitus tehdä jo käytössä olevien poikkeuksellisten indeksikorotusten lisäksi ylimääräinen kahden prosenttiyksikön korotus vuodesta 2011 alkaen.

Vanhasen hallitus onkin lisäämässä puolustusmäärärahoja tavalla, joka vie edellytyksiä harjoittaa oikeudenmukaisempaa, tasa-arvoa lisäävää ja sosiaalisia epäkohtia poistavaa politiikkaa. Se pienentää myös mahdollisuuksia harjoittaa kehitysyhteistyötä. Erityisen vastuutonta sotamenojen kasvattaminen on nyt, kun talouden syvä ahdinko kasvattaa voimakkaasti julkisia menoja samalla, kun tulokertymä pienenee.

Vasemmistoliitto ei pidä puolustusmenojen lisäämistä oikeana eikä voi hyväksyä ylimääräistä kahden prosenttiyksikön korotusta sotamenoihin vuodesta 2011 alkaen.

Valiokunta on valitettavasti hyväksynyt hallituksen selonteon linjaukset sellaisenaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy kannanoton: (1.—6. kuten valiokunnan mietinnössä)

7. Suomen Nato-jäsenyys vaikuttaisi kielteisesti Itämeren alueen ja koko Pohjois-Euroopan turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Jäsenyydellä olisi kielteinen vaikutus myös Suomen ja Venäjän suhteisiin. Siksi eduskunta edellyttää, että Suomi pysyy myös jatkossa sotilaallisesti liittoutumattomana.

8. Hallitus on lisäämässä tuntuvasti puolustusmäärärahoja jo käytössä olevien poikkeuksellisten indeksikorotusten lisäksi myös vuosittaisella kahden prosentin ylimääräisellä korotuksella vuodesta 2011 alkaen. Eduskunnan mielestä uuden korotusautomaatin hyväksymiselle vaikeutuvassa taloustilanteessa ei ole perusteita.

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi sellaisiin toimenpiteisiin, joiden perusteella Suomi voi mahdollisimman nopeasti liittyä Oslon rypäleaset kieltävään sopimukseen (Convention on Cluster Munitions).

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 2009

Annika Lapintie /vas
Esko-Juhani Tennilä /vas